

ESMA-İ NEBİ

ESMA-İ NEBİ

Mustafa Özçelik

ESMA-İ NEBİ

Hazırlayan
Mustafa Özçelik

ESMA-İ NEBİ

Copyright © Sütun Yayınları, 2010

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş. 'ye aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş. 'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör
Kalender YILDIZ

Kapak
Engin ÇİFTÇİ

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-975-9089-78-8

Yayın Numarası
72

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
Sarıncı Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Mart 2010

Genel Dağıtım
Gökkuşaklı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Sütun Yayınları
Kısıklı Mahallesi Meltem Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.sutun yayinlari.com

İçindekiler

9	Önsöz
11	İsimlerin önemi
15	Salavat-ı Şerîfe
19	Peygamberimizin diğer isimleri
23	Esmâ-i Nebiler
25	Şemail ve hilyeler
29	Esmâ-i Nebilerin yazılış sebepleri
31	Peygamberimizin isimleri
67	Esmâ-i Nebi şiirleri
83	Mısralarda Hz. Peygamber
96	Kaynakça

*“Umaram
her bir adûn
başka şefaât eyleye”*

Muhibbî

Önsöz

Hz. Peygamber, Müslümanların iki cihan rehberi... Bir Müslüman olarak O'nun (s.a.s.) hayatını, şahsiyetini, mücadelesini bilmek, O'nu örnek almak, O'nu dünya ve ahiret rehberi bilmek, imanın şartlarından biridir. Bu da ancak O'nu hakkıyla tanımak ve anlamakla mümkün olabilir.

O'nu (s.a.s.) tanımamızın yolu elbette hakkında bilgi edinmekten geçer. Tarih boyunca bu maksatla ortaya değişik türde eserler çıkmıştır. Siyer-i Nebi, Mevlîd, Hilye, Şemal, Hicretname... adlarıyla bilinen eserler, Efendimiz'i (s.a.s.) daha iyi tanımamıza vesile olur. Bu eserler, hiçbir boşluk bırakmadan Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hayatıyla ilgili her türlü bilgiyi bize ulaştıran eserlerdir. Mesela Siyer-i Nebi'den O'nun bütün hayatını, Hilye'den fizikî görünüşünü, Şemal'den -daha çok- ahlakî vasıflarını en ince detayına kadar öğrenme imkânı buluruz.

Peygamberimizle ilgili eserlerden biri de Esmâ-i Nebilerdir. Bu tür eserlerde Hz. Peygamber'in (s.a.s.) zât, sıfat, künye ve unvanları üzerinde durulur. Bu konu hem çok zengin hem de bakir bir alandır. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Kur'an-ı Kerim'de ve diğer kutsal kitaplarda değişik adlarından söz edilmektedir.

Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ait isim ve sıfatlar, sadece kutsal kitaplardakilerle sınırlı değildir. Bugün için ortada bini aşkın isim ve sıfat vardır. Bunların büyük bir bölümüne

edebî eserlerde rastlanır. Şairler, onu tanımak ve vasfedebilmek için dilin bütün anlatım imkânlarını kullanarak ortaya değişik isimler çıkarmıştır. Bu gelenek günümüz edebiyatında da devam etmektedir.

Bu kitaba konu olarak biz de bu isimleri seçtik. Kaynakların ışığında Hz. Peygamber’i (s.a.s.) anlatmak için kullanılan, bu isim ve sıfatlardan büyük bir bölümünü bir araya getirdik. Okura kolaylık olması için bu isimleri alfabetik olarak düzenledik. Yine konuyu tamamlaması açısından “Esmâ-i Nebî” şiirlerine ve tarih boyunca şairlerin O’nu (s.a.s.) tanıtabilmek için şiirlerinde kullandıkları orijinal söyleyişlerde de yer verdik. Bu tür beyit ve dörtlülüklerden bazı örnekler sunduk. Çalışma esnasında Prof. Dr. Emine Yeniterzi’nin konu ile ilgili makalelerinden özellikle istifade ettik. Kendisine teşekkür ederiz.

O’na (s.a.s.) çok ihtiyacımız olan bu çağda, sağlıklı bir peygamber tasavvuru için, bu kitabın O’nu (s.a.s.); tanıma, anlama ve sevgimizi yoğunlaştırma konusunda bize katkı sağlamasını ümit ediyoruz.

Mustafa Özçelik
Ümraniye/İstanbul

İsimlerin önemi

İnsan, sosyal bir varlıktır. Gerek kendini ifade edebilmesi gerekse hemcinsleriyle iletişim kurması, tanışıp kaynaşması açısından bir isme ihtiyacı vardır. İsim konusu, İslâm kültüründe çok önemli bir yer tutar. Peygamberimiz, bu yüzden gerek insanlara gerekse diğer varlıklara hep güzel isimler verilmesini emir buyurmuşlar, kendileri de pek çok isim vermişler, hatta pek çok kişinin ismini güzel bulmadığı için değiştirmişlerdir.

Peygamberimiz, babanın çocuğa karşı ilk görevlerinden biri olarak ona güzel isim vermeyi zikreder. Bu konudaki hadislerden birisi şöyledir: “Siz, kıyamet günü kendi isimleriniz ve babalarınızın isimleriyle çağrılacaksınız. Öyle ise isimlerinizi güzel kılın.”¹

Bu çağırma işlemini Allah’ın görevlendirdiği bir melek, Allahın izniyle yapacaktır. Hiç kimse kıyamet günü Allah’ın (c.c.) hoşlanmayacağı isimle O’nun karşısına çıkmak istemez. Öyleyse kötü olan isimlerin çocuklara verilmemesi gerekir. Bir başka hadiste de şöyle buyrulmaktadır: “Çocuğun, babası üzerindeki hakkı ismini ve edebini güzel yapmasıdır.”²

Konunun bu kadar önemli görülmesinin bir sebebi de isimle o ismi alan kişi yahut varlık arasında sıkı bir

¹ Ebû Davud, *edeb*, 70

² *el-Câmiu’s-Sağir*, 2:538, (2489)

münasebetin varlığıdır. Çünkü isim, insan zihninde verildiği varlığın tasavvur edilmesini, canlandırılmasını sağlar. İslâm bilginleri bu durumu; “İsim, müsemmaya tesir eder.” diyerek özetlemişlerdir. Eğer, bir varlığın ismi güzel ise çağrışımları, zihinde tasavvur edilmiş şekli de güzel olur. Değilse aksi sonuçlar verir. Bu yüzden çocuklara isim verirken dikkatli olmak lazımdır.

Peygamberimizin isimleri

Peygamberimizin, kendilerinin belirttiği ölçü çerçevesinde hepsi de güzel anlamlı, güzel çağrışımlı, yüzlerce ismi vardır. Bu konuda da Peygamberimiz, ümmetine rehberlik etmiştir. Peygamberimizin isimlerinin neler olduğuna gelince bunlar; O’nun (s.a.s.) has ismi ve sıfat isimleri olarak ikiye ayrılır.

Peygamberimizin has ismi

*İsm-i Muhammed idi ki resm oldı evvela
Levh-i ezelde kudret eli çekdi çün rakam*

Kemal Paşazade

Peygamberimizin has ismi, asıl ismi Muhammed’dir (s.a.s.). Kelime anlamı olarak: “Pek çok sena edilen, övülen, methe layık olan kimse.” demektir.

Bu isim, ona bizzat Cenab-ı Hak tarafından verilmiştir. Kur’an-ı Kerim’de sıkça kullanılan isimlerinden biridir. Örneğin Ali İmran Suresi’nin 144. ayetinde: “Muhammed (s.a.s.), bir peygamberden başka bir şey değildir.” Ahzap Suresi’nin 40. ayetinde: “Muhammed (s.a.s.) Allah’ın resulü ve peygamberlerin sonuncusudur.” Muhammed Suresi’nin 2. ayetinde: “İman edip salih amel işleyenlerin ve Muhammed’e (s.a.s.) indirilen Kur’an’ın, Rableri tarafından hak olduğuna inananların günahlarını, Allah bağışlar ve hallerini düzeltir.” Fetih Suresi’nin 29. ayetinde:

“Muhammed (s.a.s.) Allah’ın peygamberidir.” şeklindeki örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Buhari ve Müslim’in naklettiği bir hadiste de Peygamberimiz bu adını şöyle ifade etmiştir: “Benim birkaç ismim vardır. Ben Muhammed’im. Ahmed’im ve Mâhî’yim. Allah, küfrü benimle mahveder. Ben Âkîb’im; takip edicilerin nihayeti, sonucusu.” Başka bir hadiste de: “Benim Kur’an’da yedi ismim vardır: Muhammed, Ahmed, Yâsîn, Tâhâ, Müzzemmil, Müddesir ve Abdullah.”³

Muhammed ismi, annesinin ve dedesinin rüyası üzerine, kendisine dedesi tarafından verilmiştir. Rivayetlere göre peygamberimizin annesi Hz. Âmine’ye, bu isim, rüyalarında bildirilmiştir. Hz. Âmine, peygamberimize hamile iken rüyasında kendisine şöyle seslenilmiştir: “Sen insanların hayırlısına ve bu ümmetin efendisine hamile oldun. O’nu dünyaya getirdiğin zaman ‘hasetçinin şerrinden korunması için Bir ve Tek olana sığınırım’ de, sonra O’na Ahmed veya Muhammed adını koy.” (İbni Hişam)

Bir başka rivayet şöyledir. Dedesi Abdulmuttalib, bir gece rüyasında, arkasında gümüş zincirle çıkmış gördü ve bunlardan birinin ucunun göğe eriştiğini gördü. Zincirlerden biri Doğu’ya, diğeri Batı’ya ulaşmış vaziyette idi. Ondan sonra bu zincirler, ağaç şekline girmiş ve her birinin yapraklarında nur ışıdamaya başlamıştı. Doğu ve Batı halkı da o ağacın dallarına ve budaklarına asılıp kalmışlardı. Dedesinin bu rüyasını yorumcular, şu şekilde yorumladı: “Senin soyundan öyle biri gelecektir ki, bütün Doğu ve Batı insanları ona tabi olacaklar.”

Dedesi, torununa “Muhammed” adını koydu. Kavmi, ona torununa neden bu ismi verdiğini sorunca onlara şöyle dedi: “Umarım ki, O’nu gökte Hak, yerde halk pek çok methedip öveceklerdir.”

³ Geniş bilgi için bkz. İmam-ı Kastalaâni, *Gönül Nimetleri*, s. 358-359

Âlimler, bu has ismin özelliklerini çeşitli şekillerde yorumlamışlardır. İbn-i Asakir bu konuda şu rivayeti nakleder. Hz. Âdem, oğlu Şit peygambere vasiyetinde şöyle buyurur: “Allah’ı andığım zaman, yanında “Muhammed” ismini yâd et çünkü ben, Arş’ın kaidesi üzerinde bu ismi yazılı gördüm. Ben, o zaman ruhla beden arasındaydım. Ondan sonra semâları tavaf ettim. Gördüğüm her yerde bu isim vardı. Rabbin, beni Cennet’e oturttu. Cennet’te hiçbir yer görmedim ki oralarda da aynı isim yazılmamış olsun. Bu ismi çok zikret. Çünkü melekler de her an bu ismi anarlar.”⁴

Muhammed (s.a.s.) isminin özel durumunu Esrar Dede bir şiirinde şöyle belirtir:

*Muhammed ismi oldu hem ism-i azam
Müsemâsı heme esmâya akdem*

*Muhammed mahzar-ı zât-ı İlahi
Muhammed cümle esmânın penâhi*

*Muhammed menbâ-ı deryâ-yı esmâ
Muhammed gevher-i ummân-ı illâ*

*Muhammed muhlis-i cân-ı muvahhid
Muhammed hâlis-i îmân-ı muvahhid*

*Muhammed olmazsa tevhîd olmaz
Muhammed olmazsa temcîd olmaz*

Toplumumuzda Muhammed ismi, yeni doğan erkek çocuklara sıkça verilmektedir. Bununla birlikte Efendimiz’e (s.a.s.) karşı duyulan derin hürmetten dolayı, Arapça yazılışı Muhammed’le aynı ancak harekesi farklı olan Mehmed ismi de yaygın olarak kullanılmaktadır. Toplumumuz, bu isme hürmeten askerlerine “Mehmetçik” asker ocağına da peygamber ocağı ismini vermiştir.

⁴ Geniş bilgi için bkz. İmam-ı Kastalani, *Gönül Nimetleri*, s. 363

Salavat-ı Şerîfe

“Salavat”, “es-salat’ü ale’n-Nebî” yahut “salvele”, Hz. Peygamberle ilgili hayırlı dilek, O’nun (s.a.s.) için dua ve istiğfarda bulunma, O’nu (s.a.s.) övme, saygı gösterme yahut O’nun (s.a.s.) için yapılan dua demektir.

Salavat getirmek, aynı zamanda Allah’ın bir emri olup bu husus Kur’an-ı Kerim’de şöyle belirtilir: “Şüphesiz, Allah ve melekleri Peygamber’e salat etmektedirler. Ey iman edenler! Siz de O’na salat edin ve tam bir teslimiyetle O’na selam verin.” (Ahzab suresi, 56. ayet)

Konuyla ilgili hadisler de mevcuttur. Bunlardan bazıları şöyledir: “Bana salavat okuyan kimse, şefaatime en çok layık olandır.” (Buhari) “Kim bana bir defa salat ü selam getirirse, bu sebeple Allah Teâlâ da ona, on misli merhamet eder.” (Müslim) “Biriniz dua edeceği zaman önce hamd ü sena etsin, sonra bana salat ü selam getirsin. Daha sonra da dilediği şekilde dua etsin.” (Ebû Dâvud) Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi ve sellem- salavat-ı şerîfe’nin faziletini bildirdiği gibi kendisine nasıl salavat getirileceğini de haber vermiştir.

Nitekim Ahzâb Suresi’nin 56. ayeti nazil olunca sahabe Hz. Peygamber’e (s.a.s.) başvurarak nasıl salat getirileceğini öğrenmek istediler ve bunu Efendimiz’e (s.a.s.) sordular. Rasûl-ü Ekrem Efendimiz, kendisine bu sual sorulduğu zaman sükût buyurdu. Âdeti üzere o konuda vahiy gelmesini

bekledi veya bu suale en uygun cevabı verebilmek için düşünme ihtiyacı hissetti. Sükûtun uzaması, Rasûlullâh'ı yorup üzdüklerini zanneden sahabeleri endişeye sevk etti ve: “Keşke bu sorulmasaydı, Rasûlullâh Efendimiz de üzülmeseydi.” diye aralarında konuştular.

Çok geçmeden Rasûlullah şu salavatı tavsiye buyurdu. “Allâhümme salli âlâ Muhammedin ve âlâ âl-i Muhammed, kemâ salleyte âlâ âl-i İbrahim ve bârik âlâ Muhammedin ve âlâ âl-i Muhammed, kemâ bârekte âlâ âl-i İbrahim, inneke hamîdun mecîd.” (Allâh'ım! İbrahim'in âline rahmet ettiğin gibi Muhammed'e ve âline de rahmet et. Allâh'ım! İbrahim'in âline hayır ve bereket lütfettiğin gibi Muhammed'e ve âline de hayır ve bereket ihsan et. Şüphesiz Sen övülmeye layık ve yücesin.)

Salavat, kültürümüzde salâ adıyla –bazı bölgelerde– sabah ve Cuma ezanından önce okunur. Cenaze namazını duyurmak için de salâ okunur. Peygamberimizin isimlerinin geçmesi sebebiyle salâyı “anonim” esma-yı hüsnâ olarak da görebiliriz.

En yaygın kullanılan salâ metinlerinden biri şöyledir:

Es-salâtu ve's-selâmu aleyke yâ Habîballâh

Es-salâtu ve's-selâmu aleyke yâ Resûlallâh

Es-salâtu ve's-selâmu aleyke yâ Nebiyallâh

Es-salâtu ve's-selâmu aleyke yâ Seyyid'en-Evvelîne ve'l-Âhirîn

Es-salâtu ve's-selâmu aleyke yâ Hâteme'n-Nebiyine ve'l-Mürselîn

Salavat'a şiirlerde de rastlanır. Hz. Peygamber (s.a.s.) için şiir, bilhassa naat yazmak, O'na salat ve selam manasında görülmüştür. Bu durumu örneklendirmek için Nahifi Süleyman'ın ve Şeydâ'nın birer şiirini alıyoruz.

Na't / Nahifi Süleyman

*Yâ Resûlallâh budur vird-i zebanım subh u şâm
Es-salât u ve's-selâm ey Fahr-i Âlem es-selâm
Eylerim bu vech ile arz-ı ubûdiyyet müdâm
Es-salât u ve's-selâm ey Fahr-i Âlem es-selâm*

*Canıma kâr etti tâb-ı iştiyâk-ı- vuslatın
Dağ, dağ etti ten-i bîmârı nâr-ı firkatın
Öldürürse ben garibü'z-zârı derd-i hasretin
Es-salât 'u ve's-selâm ey Fahr-i Âlem es-selâm*

*Şevk-i vuslatla gönülden ref olup âlâm u gam
Eylesem kuyunda teslim ü tahıyyat dem be dem
Yüz sürüp dergâhına aşk ile şevk ile desem
Es-salât u ve's-selâm ey Fahr-i Âlem es-selâm*

*Hak Teâlâ zâtın etti "rahmeten li'l-âlemin"
Kıldı unvân-ı sıfatın Sâdiku'l-Va'di'l-Emîn
Dedi teşrîfimde hep ehl-i semâvât u zemin
Es-salât u ve's-selâm ey Fahr-i Âlem es-selâm*

*Kande azm etsen eyâ sultân-ı mülk-i istifa
Fahr ederdi hâk-i pâyinle senin arz u semâ
Der idi eşcâr u ahcâr eyleyip izzet sana
Es-salât u ve's-selâm ey Fahr-i Âlem es-selâm*

*Na't-ı pâkin mâye-i fahr oldu bu can u dile
Eylerim tâ haşre dek evsâfını ihlâs ile
Bu şada elbet gelir hâk-i mezarımdan bile
Es-salât u ve's-selâm ey Fahr-i Âlem es-selâm*

*Hasretinle hâk ederse cismimi bâd-ı hevâ
Rûh-bahş olsun bana zikrinle yârân-ı safâ
Kabrim üstünde desinler kim Nahîfi'den sana
Es-salât u ve's-selâm ey Fahr-i Âlem es-selâm*

Na't-i işraak-i Muhammed Mustafa / Şeydâ

*“es- salâtü ve’s-selâm ey Mustafâ
yâd-ı nâmındır veren kalbe safâ
es-sâlâtü ve’s-selâm ey müctebâ
dilde aşkın dilde nâmın dâimâ
es-salâtü ve’s-selâm ey murtazâ
çünkü aşkınla bulur gönlüm şifâ
es- salâtü ve’s-selâm ey Mustafâ*

*es- salâtü ve’s-selâmü bâ-şümâr
es-salâ ey ebr-i vâr rahmet-nisâr
es-salâ ey gülzâr ey rûh-ı yâr
es-salâ ey âşikârâ destkâr
es-salâ ey evliyârâ şehriyâr
es-salâ ey enbirâ şâh-vâr
es-salâtü ve’s-selâm ey Mustafa...”*

Peygamberimizin diğer isimleri

Peygamberimizin has ismi Muhammed'dir (s.a.s.). Bu isim dışında Kur'an'da; Ahmed, Emîn, Beşîr, Hâtem, Dâî, Rauf, Rahim, Resul-ur-Rahme, Sirâc, Münir, Sırât-ı Müstakim, Tâ Hâ, Yâ Sin, Hâ-mim, Abd, Urvet'ul Vuska, Kadem'üs-Sıdk, Müddessir, Müzzemmil, Mustafa, Müctebâ, Nabıyyü'l-Ümmî, Nezîr, Ni'met'ullah, Hâdî isimleriyle de anılmıştır.⁵

Diğer kutsal kitaplarda da peygamberimizin kimi isimleri yer almaktadır. Örneğin, peygamberimizin İncil'de adı Ahmed, Baraklit (Faraklit), Hanbatâ, Ruh'ul-Hak, Ruh'ul-Kuds; Sahibü'l-Kâdîb, Sâhib-ü'n-Na'leyn, Hûra; Tevrat'ta Ahyed, Bidbid, Dahuk, Mütevekkil, Muhtar; Zebur'da Cebbâr, İklîl, Hamyâtâ, Hâthât, Kayyim, Mu'kimü's-Sünne, Nûra, olarak geçer. Peygamberimizin suhufta geçen isimleri de mevcuttur: Ehûnâh, Tâbtâb, Mûşeffih, Ecîr, Hâtem, Mâzmâz, Munhaminna; Bûzâ.⁶

Peygamberimizin bazı isimleri Hadis-i şeriflerde de belirtilmiştir. Örneğin, içinde peygamberimizi ifade maksadıyla Hâşir, Habibullah, Mukaffâ, Sâbık, Şefi, Şâfi isimlerinin geçtiği Hadis-i şerifler vardır. Yine Ahmed, Ahyed, Emin, İmam'ul-Muttakin, Rakibü'l-Burak, Resûl'ür-Rahe,

⁵ Emine Yeniterzi, *Divan Şiirinde Na't*, Ankara, 1993

⁶ Ebu Abdillâh Muhammed b. Abdirrahman, *Kara Davud*, Çev. Veli Ertan, İstanbul, 1999

Sahibü'l-Hâtem, Tâ Hâ, Muhammed, Yâ Sîn... Hadislerde rastladığımız isimlerinden bazılarıdır.⁷

Peygamberimizin Evvel, Âhir, Şekûr, Nûr, Mahmûd, Müheymin, Nûr, Mevla... gibi isimleri Esmâ-i Hüsna ile ortak olan isimlerdendir.

Hız. Peygamber için kullanılan Resulullah, Şâhid, Mübeşşir, Halilullah, Kelimullah... gibi bazı isimler, aynı zamanda diğer paygamberler ve din büyükleri için de kullanılır. Kimi isimler ise sadece ona özgüdür. Fahr-i Kainât, Mefhâr-ı Âlem, Sultân-ı Enbiyâ, Seyyidü'l-Mürselin gibi...

Peygamberimiz, sadece insanların değil bütün âlemlerin ve varlıkların peygamberi olduğu için O'nun bu Âlemlerde de bilinen isimleri mevcuttur. Cennet meydanında Abdülkerim, melekler dilinde adı Abdülhamid, cinler arasında Abdürrahim, balıklar arasında Abdülkuds, kuşlar arasında Abdülgaffar'dır.⁸

Peygamberimizin isim ve sıfatlarına şairler yeni isim ve sıfatlar eklemiştir. O'nunla (s.a.s.) ilgili olarak yazılan şiirlerde şairler, O'nu (s.a.s.) anlatabilmek için pek çok benzetmeler yapmışlardır. Bu yolla Peygamberimize ait pek çok yeni isim ve sıfat ortaya çıkmıştır. Örneğin, şairler, peygamberimizi güneşe, aya, yıldıza, bülbüle, ankaya, güle, yağmura, denize, aynaya, çerağa... benzetirken Esmâ-i Nebi kapsamına alabileceğimiz yeni isimler bulmuşlardır.

Yine, Müslümanlığı seçen yeni topluluklar, kendilerine göre isimler bulmuşlardır. Örneğin Türkler, İslâmiyeti ilk kabul ettikleri sıralarda peygamber kavramını savcı, elçi, yalvaç gibi kelimelerle ifade etmişlerdir.

Bu durum, isim veren kişilerin tavırlarıyla da yakından ilgili olmuştur. Örneğin Necip Fazıl, peygamberimizi "O"

⁷ İbrahim Canan, *Kütüb-ü Sitte*, Hadis Ansiklopedisi, Ankara, 2004

⁸ Handan Özduygu, *Mahbubu'l-Aşikin, Âşıkların Sevgilisi ve Esmâ-yı Nebi*, İstanbul, 2007

zamiriyle ifade etmiş, hatta O'nu (s.a.s.) anlatmak için: “O ki o yüzden varız” isimli bir kitap bile neşretmiştir. Yine son zamanlarda peygamberimiz “Güllerin Efendisi” olarak anılmaya başlanmıştır.

Bütün bu isimlerin sayısına gelince bu isimlerin sayısı kimilerine göre, Esmâ-i Hüsna'ya denk olması için 99'dur. Ancak bu sayıyı iki yüz, dört yüze hatta bine, iki bine kadar vardırırlar olmuştur. Örneğin bu isimler, İbn-i Dîhîye'ye göre üç yüz, İbn-i Arabî'ye göre dört yüz, Kâadi Ebubekir'e göre bindir. Şu kesindir ki, O'nu (s.a.s.) anlatmaya çalışan her kalem, O'nun (s.a.s.) bilenen isimlerine ilaveten mutlaka yeni isimler de bulmuş ve bulmaya devam edecektir. Bu bakımdan isimlerinin sayısını sınırlandırmak söz konusu değildir.⁹

⁹ İmam Kastalâni, *el-Mevahibu'l-Ledüniyye (Gönül Nimetleri)* Necip Fazıl Kısakürek, İstanbul, 1988

Esmâ-i Nebiler

Esmâ-i Nebiler, Hz. Peygamber'in isim, sıfat, künye ve unvanlarını bir araya getiren eserlerdir. Özellikle Hadisçiler, bu konuyu ayrı bir başlık halinde işlemişlerdir. Şemâil kitaplarında da Peygamberimizin (s.a.s.) isimleri ayrı bir konu olarak ele alınmıştır.

Bu tür eserler, hem manzum hem de mensur olarak kaleme alınmıştır. Bu isimlerin ortaya çıkışında temel kaynak Kur'an-ı Kerim'dir. Başka bir kaynak da diğer kutsal kitaplar ve suhulardır.

Üçüncü kaynak, Peygamberimizin kimi hadisleridir. Bunlarda da Peygamberimiz kendi isimlerinden söz etmektedir. Peygamberimizin (s.a.s.) kimi isimleri Esmâ-i Hüsnâ ile ortaktır. Dolayısıyla diğer bir kaynak da Esmâ-i Hüsnâlardır.

İsimlerin sayısını artıran ve yeni isimler ekleyen kaynak ise edebiyat eserleridir. Bu eserlerde din bilginleri ve şairler, Peygamberimizin özelliklerini değişik yönleriyle verebilmek için yüzlerce isim ve sıfat oluşturmuşlardır.

Halk arasında söylenenler de önemli bir yekûn teşkil eder. Peygambere (s.a.s.) inanan değişik topluluklar, kendi kültür ve anlayışları çerçevesinde Peygamberimizi değişik isimlerle anmışlardır.

İşte Esmâ-i Nebî türündeki eserlerde yer alan isimler

bu kaynaklara dayanılarak ortaya çıkmışlar ve yazılmışlardır.

Bu türdeki eserlerin en önemlisi ve en tanınmış Ebu Abdullah künyesi ile maruf olan Muhammed b. Abdurrahman Süleyman Cezuli'ye aittir. 16. asırda Kara Davut İzmitî tarafından Türkçe olarak da şerh edilen bu eserde peygamberimizin yüz bir ismi ele alınıp açıklanmıştır. Halk arasında Kara Davut veya Delail-i Hayrat şerhi diye bilinen bu eserde isim sayısı yüz bir olarak belirtilse de bu sahadaki hemen her çalışma değişik rakamlar vermiştir. Ayrıca divanlarda ve naatlarda Peygamberimizin isim ve sıfatlarının zikredildiğini de söylemek gerekir. Örneğin, Haşmet'in divanında peygamberimizin isimleri seksen beyitlik bir şiirde ele alınmıştır. Hasib-i Üsküdârî, "Dürret'ül Esmâ" ve "Nuut-u Nebeviye" isimli eserinde peygamberimizin isimlerine yer vermiştir. Şair Nâzîm, Halimî, Hüseyin b. Ahmed Sîrozî bu konuyu ele alan şairlerdendir. Ayrıca Mevlid yazarı Süleyman Çelebi de bu eserin münacat bölümünde peygamberimizin kırk isminden bahseder. Bilginlerden Kadı İyad ve Muhyiddin Arabî'nin eserlerinde de bu isimler yer almaktadır.

Günümüzde de Bahattin Karakoç, Mustafa Necati Bursalı gibi şairler peygamberimizin isimlerini konu alan şiirler yazmışlardır.

Bu arada, peygamberimize hürmeten ve şefaathat dileğiyle hattatlarca "Esmâ-i Nebî" levhaları yazıldığını ve bunların evlerin duvarına asıldığını da belirtmeliyiz.

Şemail ve hilyeler

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) isimleriyle ilgili olarak burada şemail ve hilyelerden biraz da olsa bahsetmek gerekecektir. Zira Peygamberimizin isimlerinin büyük bir bölümü onun fizikî ve ruhî portresiyle ilgili olarak ortaya çıkmıştır. Buna da şemail ve hilye türü eserler kaynaklık etmiştir.

Şemail, sözlük anlamı olarak “elbiseye bürünmek, huy-tabiat ve ahlak” gibi manalara gelen şimal kelimesinin çoğuludur. Terim olarak ise Hz. Peygamberin “huy, karakter, tabiat, hal, hareket, tavır ve davranış”larını anlatan eserler manasında kullanılmaktadır.

Sözlükte “güzel vasıflar, övünülecek sıfatlar, süs, ziynet, güzel yüz” gibi anlamlara gelen hilye ise edebî terim olarak Hz. Peygamberin (s.a.s.) fizikî görünüşünün, güzel vasıf ve sıfatlarının yazı ile tarif ve tasvir edildiği eserlerdir.

Hilyeler, aslında şemailin bir bölümü olarak Hz. Peygamber'in bir çeşit fizikî ve ruhî portresidir. Bu tür eserlere bakıldığında Hz. Peygamberin (s.a.s.) sadece davranışları yönüyle değil dış görünüşü itibarıyla de tanıtıldığı görülür.

Peygamberimizin özellikle şairler tarafından belirtilen isimlerinde bu iki türdeki eserin yani şemail ve hilyenin etkisi çok olmuştur. Şemail ve hilye konusunda pek çok eser vardır. Ancak konumuz, doğrudan onlar olmadığı için

buraya sadece bir örnek olarak bu tür yazıların en meşhurlarından birini Ahmet Cevdet Paşa'nın yazdığı hilye ve şemâil metnini alıyoruz. Bu yolla peygamberimizin isimlerinin daha iyi anlaşılacağına inanıyoruz.

“Resûl-i Ekrem ve Fahr-i Âlem Muhammed'ül Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem hazretleri, hılkatçe ve ahlakça, nev-i benî âdemin ekmeli idi. Hep enbiyâ-i izâm aleyhim'üs-salâtü ve's-selâm hazarâtı, tâmm'ül âzâ ve güzel yüzlü olup Habîb-i Hudâ, onların en güzeli idi.

Mübârek cismi güzel, hep âzâsı mütenâsip, endâmı gâyet matbû, alnı ve göğsü ve iki omuzlarının arası ve avuçları geniş, boynu uzun ve mevzûn ve gümüş gibi saf, omuzları ve pazuları ve baldırları iri ve kalın, bilekleri uzun, parmakları uzunca, elleri ve parmakları kalınca idi.

Mübârek cildi ise ipekten yumuşak idi.

Kemâl-i îfîdâl üzere büyük başlı, hilâl kaşlı, çekme burunlu, az değirmi çehreli ve söbüce yüzlü idi.

Şişman yüzlü ve yumru yanaklı değildi.

Kirpikleri uzun, gözleri kara ve güzel, büyücek ve iki kaşın arası açık fakat kaşları birbirine karîb idi.

Çatık kaşlı değil idi ve iki kaşının arasında bir damar var idi ki vakt-i gazabda kabarıp görünür idi.

O Nebiyy-i Müctebâ, ezherülevn idi; yani ne kireç gibi ak ne de kara yağız belki ikisi ortası ve gül gibi kırmızıya mâil beyaz ve nûrânî ve berrak olup mübarek yüzünde nur lemeân ederdi.

Gözlerinin akında dahî az kırmızılık var idi. Dişleri, inci gibi âbdâr ve tâbdâr olup söylerken ön dişlerinden nûr saçılır; gülerken fem-i saadeti, bir latîf şimşek gibi ziyâlar saçarak açılır idi.

Saçları ne pek kıvrıkcık ne de pek düz idi.

Sakalı sık ve tam idi.

Uzun değil idi ve bir tutamdan ziyâdesini alırdı.

Âlem-i bekâya rihlet buyurduklarında saç, sakalı henüz ağarmağa başlamış, başında biraz ve sakalında yirmi kadar beyaz kıl var idi.

Cismi nazîf, kokusu latîf idi. Koku sürünsün sürünmesin, teni ve teri en güzel kokulardan âlâ kokardı.

Bir kimse O'nunla (s.a.s.) musafaha etse bütün gün, O'nun (s.a.s.) râyiha-i tayyibesini duyardı ve mübarek eliyle bir çocuğun başını meshetse, râyiha-i tayyibesıyla o çocuk, sâir çocuklar arasında mâlûm olur idi.

Havassı fekalâde idi. Pek uzaktan işitir ve kimsenin göremeyeceği mesafeden görür idi. Hep harekâtı mütedit idi.

Bir yere azîmetinde acele ve sağ ve sola meyletmeyip, kemâl-i vekar ile doğru yoluna gider ve fakat sür'at ve suhûlet ile yürür idi.

Şöyle ki; âdetâ yürür gibi görünür, lâkin yanında gidenler, sürat ile yürüdükleri hâlde geri kalırlar idi.

Elhâsıl, en mükemmel ve müstesnâ sûrette yaratılmış bir vücûd-ı mes'ud ve mübârek idi.

Güler yüzlü, tatlı sözlü idi. Kimseye fenâ bir söz söylemez ve kimseye bed muâmele eylemez ve kimsenin sözünü kesmez, mülâyim ve mütevazı idi. Haşîn ve galîz değil idi. Fakat mehîb ve vakur idi. Beyhûde söz söylemezdi. Gülmesi dahi tebessüm idi.

O'nu (s.a.s.) ansızın gören kimseyi mehâbet alırdı ve O'nunla ülfet ve musâhabet eyleyen kimse, O'na (s.a.s.) cân ü gönülden âşık ve muhîb olurdu. Ehl-i fazla, derecelerine göre ihtirâm eylerdi. Akrâbasına dahî pek ziyâde ikrâm eylerdi. Lâkin onları, kendilerinden efdal olanların üzerine takdim etmezdi.

Hizmetkârlarını pek hoş tutardı. Kendisi ne yer ve ne giyerse, onlara dahi onu yedirir ve onu giydirirdi. Sahî ve

kerîm, şefîk ve rahîm, şecî ve hâlim idi. Ahd ü va'dinde sâbit, kavlinde sâdık idi. Elhâsıl, hüsn-i ahlâkça ve akl ü zekâvetçe cümle nâsa fâik ve her türlü medh ü senâyâ layık idi.

Kitâb okumamış, yazı yazmamış olduğu halde, âvâm ve havâssın zâhirî ve bâtinî umûrunda vâki olan hüsn-i tedbir ve tasarrufunu bir adam düşünse, o Hazret'in ne mertebe akl ü fehm ü zekâsı olduğunu derhâl anlar ve zulumât-ı cehl içinde kalmış kabâil-i Arab arasında büyüyüp ve Cezîretü'l-Arab gibi bir hücrâ mahalde zuhûr eyleyip de ümmî olduğu halde enfüs ü âfâkı envâr-ı ulûm u mâğrif ile münever ettiğini bir akl-ı selîm sahibi teemmül etse, bilâ tereddüt, O'nun (s.a.s.) dâvâ-yı nübüvvetini cezmen tasdik eylesin.

Yemede, giymede kadar-ı zaruret ile iktifâ ve ziyâde-siynden ibâ eyledi. Bulduğunu yerdi, bulduğunu giyerdi ve tam doyuncaya ve karnı doluncaya kadar yemezdi. Üzerinde yatıp uyuduğu döşek, deriden mamûl olup içi dahi hurma lifi idi.

Az vakit içinde bunca fütuhata mazhar olmuş ve vâridât-ı islâmiye çoğalmış iken dünyâ malına asla iltifat eylemezdi. Ve ganaimden kendisine âit olan emvâlin ekseriyetini müstehaklarına sadaka edip kendi taayyüşü için pek az bir şey alıyordu. Bu cihetle, bazen istikrâza mecbûr olurdu.

Ehl-i beytinin ekseriyâ yedikleri, arpa ekmeği yâhut hurma idi. Ve dâr-ı ukbâya azîmetinde en sevgili zevcesi olan Âişe radiyallahü enhâ hazretlerinin hücrelerinde, cüz'î arpadan başka yiyecek yok idi ve zırhı, bir Yahudi yeminde merhûn idi ki, iyâlinin nafakası için otuz sâ' arpa ödünç alıp zırhını rehin etmiş idi.”¹⁰

¹⁰ Ahmed Cevdet Paşa, *Kıyas-ı Enbiyâ*, 4. cüz

Esma-i Nebilerin yazılış sebepleri

Peygamberimizin (s.a.s.) isimlerinin yazılmasının bir geleneğe dönüşmesinin belli başlı sebepleri şunlardır.

a) Peygamberimizin isimlerinin şefaati sebebi olacağı inancı... Bilhassa şairler, bu inancı samimiyetle benimseyerek Peygamberimizin ismi şeriflerinin yer aldığı mısralar, beyitler hatta müstakil şiirler yazmışlardır. Muhibbi'nin "Umarım her bir adın başka şefaati eyleye" demesi bu durumu açıkça göstermektedir.

b) Bir hadis-i şerifte Hz. Peygamberin (s.a.s.), isim ve sıfatlarını yazıp okuyan ve evinde bulunduran kimselerin her türlü beladan, hastalıktan, kötülüklerden, sıkıntılardan uzak kalacağını bildirmesi. Hz. Ali'den rivayet edilen bu hadise göre Hz. Peygamber'in (s.a.s.) isim ve sıfatlarını yazan, okuyan ve asan kimsenin evine bela, hastalık, dert, illet, göz değmesi, haset, büyü, yangın ve yıkıntı gibi şeylerin yaklaşamayacağı; ismi şeriflerin orada bulunduğu sürece ev halkına fakirlik, zehirlenmek, gam gibi sıkıntılardan gelemeyeceği belirtilmektedir. Bu yüzden tıpkı Esma-i Hüsnâ da olduğu gibi Esma-i Nebi'yi teşkil eden isimler de belli bir konsept içinde hat levhası olarak yazılarak evlerin duvarlarında bulundurulur.

c) O'nun (s.a.s.) sayılamayacak kadar çok özelliklerini değişik isim ve sıfatların yardımıyla anlatılabilmesi, tasvir edebilme arzusu. Özellikle edebî eserlerdeki bilhassa

ŕiirlerindeki isimleri böyle bir ihtiyaın sonucu olarak görmek gerekir. Nitekim bilhassa Naat ve Esmâ-i Nebi türü eserlerde bu durum çok bariz olarak görülür. Sezai Karakoç’un da dediği gibi bu tür eserler: “Peygamberimizin ŕiirle yapılmak istenen bir portresidir.” Bu tür bir çaba, bir ŕair için onurların en büyüğü olduğu için bu onura sahip olabilmeyi arzulayan her ŕair, ya müstakil bir Esmâ-i Nebi yazmıŕ yahut ŕiirlerinde Peygamberimiz (s.a.s.) için deđiŕik isim ve sıfatları bir anlatım vasıtası olarak kullanmıŕtır.

Peygamberimizin isimleri

Abd, (**Abdullah**): Kul. Allah'ın kendisine bu şekilde hitap ettiği kişi. Gerek Hz. Peygamber (s.a.s.), gerekse diğer müminler için en önemli sıfattır. Zira Allah karşısında insanın durumu kul olmaktır. Allah, yaratıcı, sahip; insan ise kuldur. Allah'a kul olmak başkalarına kulluğu reddetmek olduğundan kulluk, insanın yükselebileceği en yüksek derecedir.

Abdü'l-Cebbâr: Kuvvet ve kudret sahibi Allah'ın kulu.

Abdü'l-Gaffar: Kulların günahlarını bağışlayanın kulu.

Abdü'l-Gayyas: Kendisinden imdat istenilen, medet umulan.

Abdü'l-Hallâk: Her şeyi yaratanın kulu.

Abdü'l-Hamîd: Her türlü övgüye değer Allah'ın kulu.

Abdü'l-Kâdir: Her şeye gücü yetenin kulu.

Abdü'l-Kahhar: Her şeyi yok etme gücüne sahip olanın kulu.

Abdü'l-Kerim: Kerim olan Allah'ın kulu.

Abdü'l-Kuddûs: Temiz, pâk olanın kulu.

Abdü'l-Mecid: Şan ve şeref sahibi Allah'ın kulu.

Abdü'l-Müheymin: İnsanların bütün yaptıklarını bilip gören Allah'ın kulu.

Abdü'l-Vehhâb: Çok hibe eden, bağışlayan Allah'ın kulu.

Abdü'r-Rahim: Çok merhametli olan Allah'ın kulu.

Abîd: İbadet eden, kulluk eden.

Adil: Adaletli olan. Hz. Peygamber (s.a.s.), diğer hususlarda olduğu gibi adalet konusunda, adaletli davranmada en mükemmel örnektir.

Afi: Afiyet verici. Manevî ve rûhî sıkıntısı olanlar, O'nun (s.a.s.), tebliğ ettiği inanç esaslarıyla bu dertlerinden şifa bulmuşlardır. Dünya ve âhiret mutlulukları bu şekilde sağlanmıştır.

Âfitâb-ı Celâl: Ululuk güneşi.

Afüvv: Çok çok affeden. Kendisine kötülük edenlerden intikam almaya gücü yettiği halde fazilet ve keremi gereği bundan vazgeçen, bağışlayan. Peygamberimiz, af konusunda müminlere örnek olmuş ve kendisine inanların da affedicisi, bağışlayıcı olmalarını istemiştir.

Âhir: Son peygamber olması. O'ndan sonra herhangi bir nebi yahut resul gelmeyecektir. Hz. Peygamber (s.a.s.), nasıl yaratılıştaki asıl, öz, cevher ise peygamberlik görevinde de sondur. Yani dinin tamamlanması O'nunla (s.a.s.) gerçekleşmiştir.

Ahmed: Pek çok hamd eden. Çok hamd edilip övülen. Övgüye layık olan. Sema ehlinin kendisine verdiği addır. Hz. İsa, onu bu isimle müjdelemiştir. Hz. Peygamber, Allah'ı en çok öven, O'na (c.c.) şükreden kul olduğu için bu sıfatı almıştır.

Ahmed-i Muhtar: Seçilmiş, seçkin olan. Seçilmişler içinde övgüye en çok layık olan.

Ahmed-i Mürsel: Gönderilmişler arasında övgüye en çok layık olan.

Ahmedü'l-Hamidin: Yüce Allah'a diğer yaratılmışlardan daha çok hamd eden.

Ahsen: Pek güzel, en güzel olan. Ergin ve olgun insan.

Ahşallah: Allah'tan en çok korkan.

Ahter-i Matlâ-ı Hüda: Hüda'nın doğan yıldızı. Yıldızlar nasıl yolculuk yapanlara yönlerini tayinde rehberlik ediyorsa Hz. Peygamber (s.a.s.) de inançsızlığın karanlığında yolunu kaybedenlere ışığıyla rehberlik eden bir yıldızdır.

Ahyed, (Ahid): Batıldan en çok yüz çeviren, dönen. Cehennem ateşininin yolunu başka yöne çeviren, (Peygamberimizin Tevrat'taki ismidir.)

Ahzü's-Sadakat: Doğru yolu tutan, onu tercih eden.

Âkib: Bütün güzel huy ve işleri önünden sonuna kadar kemale erdiren, tamamlayan.

Allâme: Çok bilen. Peygamberimizin (s.a.s.) bir sıfatı da ümmiliktir. Burada O'na "çok bilen" sıfatının verilmesi sahip olduğu "ilahi bilgi" ile ilgilidir.

Alemü'l-Hüda: Kurtuluş alameti. İnsanları hidayete çağırın.

Alemü'l-İman: Alamet, nişan. İmanın alameti.

Alemü'l-Yakin: İmanın ve yakinin bayraktarı olan.

Âli: Çok yüce.

Âlim: Bilici.

Alimü'l-Yakîn: Cenab-ı Hakk'ın varlığı, birliği ve diğer özellikleri konusunda yakın, doğru, gerçek bilgiler veren. Çünkü peygamberimizin bilgisi, vahiyle kendisine

gelen ilâhî bilgidir. Bu bilgide ise şüpheli, kesin olmayan bir şeyin bulunması söz konusu değildir.

Âmil: Amel edici. İşleyici, iş ve aksiyon sahibi. Bildiklerini uygulayan, ibadetlerini ve diğer kulluk görevlerini eksiksiz yerine getirmeye çalışan. Peygamberimizin hayatı incelendiğinde hem dünyevî işlerde hem de ibadette en ileri noktada olduğu görülür. Tembellik, gevşeklik, boş durma O'na (s.a.s.) çok uzaktır. O (s.a.s.), amel etmeyi, çalışmayı, iş ve aksiyon sahibi olmayı ümmetine de emir buyurmuştur.

Âmir: Emreden, buyuran.

Arabî: Arap milletinden olan. Peygamberimiz soy itibariyle bu millettendir. Bu millete ait Kureyş kabilesinin Haşimoğulları soyundandır.

Ârif-i Habîr-i Hakâyık-ı Kevnî vü İlâhî: Kâinatın yaratılmasına vesile, sebep olan. Kâinattaki bütün kevnî ve ilâhî hakikatleri nefsü'l-emre uygun olarak nasıl bilinmesi gerekiyorsa o haliyle bilen ve tanıtan.

Atuf: Lütûf sahibi.

Atyabü'n-Nâsi Rîhan: İnsanlar içinde en hoş kokulu olan.

Âyine-i Ezel: Ezel aynası. Ayna, tasavvuf dilinde kâmil insanın kalbidir. Allah'ın sıfat, isim ve fiillerine mahzar olan kalbdir. Kalb, tecelligâhtır. Hz. Peygamber ise bu mazhariyete ulaşmış en kâmil örnek durumundadır.

Âyine-i Haknümâ: Hakk'ı gösteren ayna.

Aynü'l-Izz: Şeref kaynağı, onur çeşmesi.

Aynü'l Gurri: Her şeyin en güzeli ve mükemmeli olan.

Aynü'n-Niam: Bütün nimetlere nail olan.

Azim: Büyük, ulu.

Aziz: Muhterem, sayın, sevgili, izzet sahibi, gayet ender rastlanan yüce şahsiyet. Cömertlikte, iyilikte, ihsanda, sefkatte yaratılmışlar arasında benzerinin bulunmaması.

Bahr-i Kerem: Cömertlik denizi.

Bâis: Diriltici olan. Bu isim Allah'ın isimleri arasında da yer alır. Cenab-ı Allah nasıl her şeyi yoktan var ettiyse, dirilttiyse Hz. Peygamber (s.a.s.) de küfür ve şirk karanlığında ölen kalbleri getirdiği iman esaslarıyla diriltmiştir. Onları hidayete kavuşturmuştur.

Bâis-i Hilkat-i Kâinat: Kâinatın yaratılmasına vesile olan.

Baliğ: En yüksek dereceye ulaşmış olan.

Baliğ'ı-Beyan: Kur'an'ın getirdiği ilahî emirleri tebliğ eden, açıklayan.

Bârân-ı Hak: Hakk'ın yağmuru. Burada kastedilen peygamberimizin ilahî rahmet ve feyizleri gayb âleminde imkân âlemine taşınmasıdır. Yağmur, nasıl ölü toprağı canlandırırsa Hz. Peygamber (s.a.s.) de getirdiği esaslarla ölü kalpleri canlandırmaktadır.

Bâtın: Allah'ın vahyi ile bütün âleme tasarruf eden.

Berr: Hayırlı amellerin cümlesini işleyen. Cenab-ı Allah, Kur'an'da hangi hayırlı amellerin yapılmasını emretmişse onların tamamını en kâmil şekilde yerine getirendir.

Bedrû'd-Dücâ: Karanlığı gideren ay.

Beşir: Müjdeci. İşitildiği zaman sevindirecek haberi veren. Hakk'ın müminlere nimetlerini müjdeleyen. Peygamberimiz, ilahî emirleri yerine getirenleri, yasaklarından içtenlikle kaçınanları rahmetle müjdelemiştir. Bu sıfat, bununla ilgilidir. Peygamberimiz, ayrıca müminlere de her konuda insanlara kolaylık sunmalarını, işlerini zorlaştırmamalarını, müjdeci olmalarını ve korkutucu olmamalarını söylemiştir.

Beyân: Anlatan, açık açık söyleyen.

Beyyine: Delil, tanık.

Bihîn-i Beşer: Yaratılmışların en seçkini. Hz. Peygamber (s.a.s.), hem fizik hem de kişilik ve ruh olarak yaratılmışların en seçkinidir. Bu anlamdaki özelliklerine hilye ve şemail kitaplarında geniş yer verilmektedir.

Bürhân: Sağlam delil. Bu kelimenin ispat ve tanık anlamları da vardır. Buna göre Hz. Peygamber, tebliğ ettiği din ile hakikat bilgisinin tanığı, delili, ispatıdır. Bürhan kelimesi, aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'in de isimlendindedir.

Bülbül-i Gülzâr-ı Kur'ân'ı Mübîn: Kur'an bahçesinin bülbülü. Peygamberimizin (s.a.s.) Kur'an-ı Kerim'i insanlara öğretmesi, söylemesi manasındadır.

Büşra: Müjde. Muştu. Müjdelenen, muştulanan. Peygamberimizin geleceğinin diğer peygamberler tarafından muştulanması. Ümmetine Allah'ın rahmetini müjdelemesi.

Büşra İsa: İsa peygamberin tekrar gelişini müjdeleyen.

C

Câmî: Öncelerin ve sonraların ilmîni, güzel huylarını, nail oldukları keremleri, bütün güzel vasıfları özünde toplayan. Hz. Peygamber, Cenab-ı Hakk'ın zâtına, sıfatına ve işlerine mahzar olması sebebiyle bütün bunları zatında toplamıştır.

Cân: Sevimli, yakın dost, çok sevilen.

Cebbar: Şirk ve küfür ehlini bu hallerini bırakmaları için zorlayan, yola gelmeyenlerle savaşıyor, onları iman yoluna çeken. Sadaka ve ihsanlarıyla yoksuları zengin eden. Cömert, kerem sahibi olan. Kahredici, galip.

Cemâl-i Bâkemâl: Olgun güzellik, mükemmellik üzere olan.

Cenab-ı Peygamber Efendimiz: Şerefli, ulu, yüce Peygamber efendimiz.

Cevad: Cömert.

Cevher-i Evvel: Hazreti Peygamberin kutsal ruhu. Yaratılan ilk ruh.

Dâî: Davet edici. Allah yoluna çağıran.

Dar'ul-Hikme: Hikmet merkezi, kaynağı. Her işi hikmetle yapan.

Da'vet-i İbrahim: Hz. İbrahim'in duası üzerine gelen elçi.

Da'vetü'n-Nebiiyin: Bütün Nebiler tarafından geleceği haber verilen. Diğer nebilerin davet ettiği ilkelere çağıran.

Defîl: Rehber, önder, kılavuz, öncü. Hz. Peygamber, Cenab-ı Hakk'ın hakikatinin şahidi, müminlerin nasıl davranacaklarını, ne yapmaları gerektiğini gösteren rehber, hayra, iyiliğe, güzelliğe götüren kılavuz.

Delilü'l-Hayrat: Ümmetine hayır ve hasenatta delil olan. Onlara bu değerleri öğreten.

Deryâ-ı Kerem: Kerem denizi.

Dost: Sevilen, sığınılıp güvenilen kişi.

Dürre-i Beyzâ: En beyaz, parlak inci.

Dürr-i İstifa: Seçilmiş inci, seçkinlik incisi.

Dürr-i Yektâ: Eşsiz, tek, biricik inci.

Dürr-i Yetim: Sedefinde tek olarak çıkarılan iri, şanı-
na layık inci. Yetim inci. Peygamberimiz (s.a.s.) doğmadan
önce babası vefat ettiği için yetim kalmıştı.

Ebu İbrahim: İbrahim'in babası. İbrahim, peygambe-
rimizin Mariye Annemiz'den doğan oğludur.

Ebu'l-Kasım: Kasım'ın babası. Kasım, peygambe-
rimizin Hz. Hatice'den doğan ilk çocuğudur. Arap toplu-
munda babalara çocuklarının adı ile de isim verildiği için
peygamberimize "Kasım'ın babası" manasına gelen bu isim
verilmiştir. Bu sebeple Peygamberimize (s.a.s.), Abdullah
isimli oğlundan dolayı Ebu't-Tâhir, Ebû't-Tayyib künyeleri
de verilmiştir.

Ebu'l-Ervâh: Ruhların babası. Hz. Adem, ilk insan
ve ilk peygamberdir fakat, Hz. Peygamber, nuru ve ruhu
ile ilk yaratılan cevherdir. Dolayısıyla O'nun (s.a.s.), varlığı
bütün canlılardan önce vücut bulmuştur. Bu anlamda O'na
"ruhların babası" denilir.

Ebu'l-Müminin: Müminlerin babası. Hz. Peygamber,
aynı zamanda bütün müminlerin babası hükmündedir.

Ecir: Kendisinden yardım isteyenlerin üzerindeki zul-
mü ortadan kaldıran.

Ecved: En cömert. En iyi olan.

Efdalü'l-Beşer: İnsanlığın en iyisi olan.

Efsah/Efsahü'l-Kelam: En güzel konuşan, sözleri en
açık ve anlaşılır olan.

Ehl-i İsyânın Şefiî: Âsi kulların şefaatchisi.

Ekrem: Çok kerem sahibi, cömert, eli açık, en şerefli.

Emin: Her konuda kendisine emniyet edilen, güvenilen kişi.

Emin-i Genc-i Hak: Hak hazinesinin emanetçisi.

Emin-i Sırr-ı Tenzil: Kur'an-ı Kerim'deki ilahî sırların emanetçisi.

Emin-i Şer ü Hikmet: Dinin ve din bilgilerinin emanetçisi.

Emin-i Vahy-i Mübin: İyiyi, kötüyü, hayrı şerri bildiren vahyin emanetçisi.

Emlâhü'l-Arap: Arapların en güzeli.

Enamullah: Allah'ın en büyük nimeti.

Erhamü'n-Nâsi Bi'l-iyâl: İnsanların, ailesine karşı en merhametli olanı.

Eser'un-Nasi Tebean: İnsanlar içinde tabi olanı, ümmeti en fazla olan.

Eşceu'n-Nas: İnsanların en şecaatlisi.

Etka'n-Nasi Aklen: İnsanların en akıllısı, zor durumlarda güzel çıkış yollarını bulan.

Evvel: Evvel ismi Esmâ-i Hüsna'da da bulunmaktadır. Hz. Peygamber için kullanıldığında yaratılıştaki, peygamberlik görevi verilmede ve yeniden diriltilmeye ilk oluşu anlatmak ister.

Evvel-ü men yenşakku anhü'l-ard: Mahşer günü ilk yaratılacak, haşrolacak kişi.

Evvelü'l-Müslimin: Müslümanların ilki. Hira'da kendisine indirilene ilk iman eden.

Evvelü's-Şafîin: Şefat edicilerin ilki. Kıyamet gününde Allah'ın izniyle ilk şefaata edecek olan.

Ezherü'l-Levn: Güzel ve parlak yüzlü.

Ezherü'l Vech: Yüzü gözü nurlu.

Fadıl: Bütün faziletlerde en ilerde olan.

Fadlullah: Allah Teâlâ'nın fazlına, ihsanına ulaşan.

Fahr-i Âdem: İnsanlığın övüncü. Cenab-ı Allah, Hz. Peygamberi kendisine "sevgili" olarak seçmiş ve bütün insanları O'ndan (s.a.s.), önce yaratmıştır.

Fahr-i Âlem: Âlemin övüncü, iftiharî. Hz. Peygamber, hem dünyada hem de ahirette kainatın ve bütün varlıkların övüncü, onurudur. Bu övünç, peygamberimiz için öncelikle Allah tarafından yapılmıştır. Müminler içinde övülmeye, sevilmeye en çok layık olan O'dur (s.a.s.).

Fahr-i Cihan: Cihanın en övüleni.

Fahrü'l-Enâm: Halkın, yaratılmışların iftiharî.

Fahr-i Kâinât: Kainatın övüncü, en şerefli.

Fahr-i Kevneyn: İki cihanın iftiharî.

Fahrü'l-Kiram: Cömertlerin en büyüğü.

Fahrü'l-Muradîn: Murad edilenlerin, istenenlerin övüncü.

Fahrü'l-Mürselîn: Gönderilenlerin en şerefli.

Faraklit: Yunanca Ahmed, Peygamberimizin İncil'deki ismi.

Faruk: Hakk'ı batıldan ayıran.

Fasihü'l-Lisan: Belâgatın yüksek derecesinde olan. Temiz ve doğru konuşan.

Fatih: Bütün varlıklardan önce yaratılmış olmakla onların fatihi olan. İnsanlara hidayet kapısını açan, onların maddî ve manevî sıkıntılarını çözen.

Fazıl: Bütün iyilik ve güzelliklerde herkesten ileri olan. Tüm insanlara ihsan edici.

Fecr: Sabahın gelişini haber veren aydınlık.

Fettah: Yoldaki engelleri kaldıran.

Fevatihu'n-Nur: Nurun kapılarını, yollarını açan.

G

Gâlib: Hakim ve üstün olan.

Gâni: Zengin.

Gavs: Müminleri dünyada sapıklıktan, küfür ve şirk-ten; kıyamet gününde şefaatiyle cehennemden kurtaran.

Gays: Yağmur. Ölü kalpleri iman nuru ile canlandırır.

Gıyas: Bütün insanları cehennemden kurtarıp cennet ile Allah'ın rahmetine ulaştırır.

H

Habîb: Sevgili, çok sevilen, dost. Bu isim yalnızca peygamberimize mahsustur. O (s.a.s.), hem Allah'ın en sevgili kuludur hem de müminlerin en çok sevdiği insandır.

Habibullah: Sevilmiş, beğenilmiş. Allah tarafından sevilen ve her halinden razı olunan, kendisine türlü nimetler verilen. Allah'ın sevdiği. Bu sıfat da yalnızca Hz. Peygamber'e aittir.

Habib-i Hak: Hakk'ın sevgilisi.

Habib-i Hâlık-ı Yektâ: Biricik Yaratıcımızın sevgilisi.

Habib-i Hazreti Mevla: Efendimizin, sahibimizin sevgilisi.

Habib-i Kibriya: Büyük, ulu, yüce olanın sevgilisi.

Habib-i Vedûd: Hazreti Vedûd'un (kullarına karşı

çok şefkatli olup onları seven ve kulları tarafından sevilen Cenâb-ı Hakk'ın) sevgilisi.

Habîr: Allah'ın buyruklarını kullarına haber verici.

Hâce: Muteber kişi, önder. Hz. Peygamber (s.a.s.), bütün insanlığın önderidir. Ayrıca bu kelime “öğretici” manasıyla Peygamberimizin (s.a.s.), din hükümlerini ümmetine öğretmesi de anlatılmak istenmiştir.

Hâce-i Âlem: Âlemin öğreticisi, önderi.

Hâce-i Dâînâ: Bilgi sahibi öğretici, rehber.

Hâce-i İrfan: Marifet bilgisinin öğreticisi, rehberi.

Hâce-i Kâinat: Kâinatın muallimi, öğreticisi, önderi, rehberi.

Hâce-i Kevneyn: İki cihanın rehberi, öğretmeni. Peygamberimiz, ümmetine hem dünya hem de ahiret bilgilerini öğreten kişidir.

Hâdi: Herkesin kurtuluşunu sağlayacak yolu gösteren, hidayet bilgisini ulaştıran. Doğru yola götüren. Bu isim aynı zamanda Esmâ-i Hüsnâ'dandır. Hz. Peygamber, bütün dünya küfür ve şirk batağında iken insanları hidayete ulaştıran kişidir. Doğru yolu, o göstermiştir. Hakikat yoluna insanları o çağırmıştır.

Hâdi-i Hüda: Allah'ı öğreten.

Hâdi-i Sübül: Hayır ve şerri gösteren.

Hâdi-i Ümmet: Ümmete yol gösteren. Onları hidayete erdiren.

Hâfız: Muhafaza edici. Saklayan, koruyan.

Hafıyy: Sorulan sorulara bütün açıklığı ile cevap veren, şüpheli yan bırakmayan, görevinde itina gösteren. Hz. Peygamber, ümmeti ve diğer insanlar kendisine ne sorulduysa ilahî gerçeği olduğu gibi anlatmış, ona ekleme ve çıkarma yapmadan, değişikliğe uğratmadan cevap vermiştir.

Hakk: Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın isimlerindedir. Peygamberimize Allah bu şekilde de hitap etmiştir. Bu kelimeden peygamberimiz anlaşılır.

Hakim: Hikmet, bilgi sahibi. Hem Allah'ın hem de peygamberimizin vasıflarındandır.

Halîl: Sadık ve samimi dost. Hem Allah hem de peygamberimiz için kullanılır. Aynı zamanda Hz. İbrahim'in de sıfatıdır. Bunu "Allah'a en yakın olan" manasında anlamak gerekir.

Halîl-i Rabbi'l-Celîl: Yüce Allah'ın dostu.

Halîlü'r-Rahmân: Dost, arkadaş, yakın. Rahman'a dost olan.

Halîlullah: Allah'ın yakını yahut Allah'a en yakın olan kişi.

Halim: Yumuşak huylu.

Hâlis: Saf, temiz.

Hamid: Allah'ı en iyi şekilde öven.

Hammâd: Çok hamd eden.

Hâmil-u livai'l-hamd: Mahşerde Livaü'l-Hamd sancağını taşıyan.

Hâ-Mîm: Kur'an'daki Yâ-Sin, Tâ-Hâ ifadeleri gibidir. Peygamberimizin isimlerinden birisidir. Tefsirciler bu harflerle ilgili olarak; "Hâ" ile mutlak hâkim olan Allah'ın; "Mîm"le de Hz. Peygamberin kastedilmiş olabileceğini söylerler.

Hanif: Hakikate sınıksız sarılan.

Haramî: Haramları, yasakları bildiren.

Harisun Aleyküm: Ümmetine düşkün olan, onların hidayet bulmalarını, iman nuru ile nurlanmalarını isteyen. Her zaman ümmetinin hayrını isteyen.

Hasîb: Değerli, itibarlı, soyu temiz muhterem.

Hâşimî: Hâşim topluluğundan olan. Peygamberimiz Haşimoğulları soyundandır. Dedesi Abdülmuttalib'in babasının adı Hâşim'dir. Soyunu belirtmek için kullanılır.

Hâşir: Toplayıcı. Kıyamet gününde bütün insanları etrafında toplayan.

Hâtem: Son ve mühür manalarına gelir. Peygamberlik görevi O'nunla (s.a.s.) mühürlenmiştir. Ayrıca peygamberimizin tebliğ ettiği dinin son din olduğu ve bu dinin kıyamete kadar baki olacağı anlamlarına da gelir.

Hâtemü'l-Enbiyâ: Nebilerin sonuncusu. Kendisinden sonra nebi gelmeyecek olan.

Hâtemü-n-Nebi: Nebilerin sonuncusu. Kendisinden sonra nebi gelmeyecek olan.

Hâtemü'r-Rüsûl: Resûllerin sonuncusu. Kendisinden sonra resûl gelmeyecek olan, Son Resûl.

Hâtemü'l-Vahy: Vahiy gönderilenlerin sonuncusu.

Hatibü'l-Ümem: Ümmetin hatibi. Onlara hakikati söyleyen, anlatan.

Hayrü'l-Beşer: Beşerin, insanlığın en hayırlısı olan.

Hayrü'l-Beriyye: İnsanların en hayırlısı.

Hayr-ü Halkıllah: Yaratılanların en hayırlısı.

Hayrü'l-Âlemîn: Âlemin hayırlısı.

Hayrü'l-İbâd: Kulların en hayırlısı.

Hayrü'l-Mürselin: Gönderilmişlerin (peygamberlerin) en hayırlısı.

Hayr-ü Nev-i İnsan: İnsan soyunun en hayırlısı.

Hayrü'l-Verâ: Mahlukatın en hayırlısı.

Hazret-i Fahr-ı Âlem: Âlemin övüncü.

Hazret-i Fahrü'r-Resul: Resûllerin en övüleni.

Hazret-i Şâh-ı-Resûl: Resûllerin şahı.

Hazret-i Şâhenşeh-i Kevneyn: İki dünyada şahlar şahı.

Hazret-i Şâhenşeh-i Zîşan: Şanlı padişah efendimiz.

Hâzin: Hazine muhafızı, bekçi. İlâhî emirleri, bilgileri koruyan, bozulmalarına engel olan. Onları olduğu gibi muhafaza eden.

Hediyetullah: İhsan, armağan. Allah'ın hediyesi.

Hırzu'l Ümmiyyin: Ümmilerin sığınağı.

Hizbullah: Allah'ın ordusu, cemaati, topluluğu. Tebliğ görevindeki dini, tek başına başlattığı mücadelesiyle muzaffer kılan, zafere ulaştıran.

Hüccetü'l-İslâm: İslâmın delili, vesikası.

Hüccettullah ale'l-Halâik: Bütün mahlukata karşı Allah'ın sağlam bir delili.

Hüdâ: İnsanları Hak yoluna yönelten, kurtuluşa erdiren.

İ

İbn-ü'z-Zebîheyn: İki kurbanın oğlu. Bu kelime, peygamberimiz için unvan olarak kullanılır. Sözü edilen kurbanlardan birisi İsmail peygamber, diğeri de Peygamberimizin (s.a.s.) babası Abdullah'tır. Her ikisi de Cenab-ı Hakk'a kurban olarak adanmışlar, sonuçta ilahî bağışla canları bağışlanmıştır.

İklil: Taç anlamında. Cümle yaratılmışların kendisine itaat etmeleri gereken. Ümmetin sultanı...

İmam: Önder, lider. Peygamberimiz, hem peygamberlerin hem de ümmetin önderidir. Miraç gecesi, Mescid-i Aksa'da bütün peygamberlere imam olup namaz kıldırmıştır. Ümmetinin de imamıdır. İmamlığı sözlük manasında olduğu gibi sadece namaz kıldırın değil her anlamda önder olan kişi olarak düşünmek gerekir.

İmâm-ı Enbiyâ: Nebilerin önderi.

İmâm-ı Maşrik u Magrib: Doğunun ve Batının önderi.

İmâmü'l-Mürselin: Gönderilen peygamberlerin önderi.

İmamü'l-Müttakin: Takva sahibi kişilerin önderi.

İmâmü'r-Rusul: Resullerin önderi.

İzzü'l-Arap: Arapların en izzetlisi.

K

Kadem-i Sıdk: Kıyamet günü dilediğine şefaath eden, şefaath hakkı tanınan. Fazilette, Allah katında üstün ve herkesten ileri ve önce makam sahibi olan.

Kadib-i Hadid: Kılıç sahibi ve cihada memur olan.

Kâfi: Yeterli olan. Peygamberimizin getirdiği ilahî hükümlerin yeterli ve tam olması. İnsanları kurtarmaya yeten.

Kâffetü'n-Nas: Tüm insanlara gönderilen.

Kâidü'l-Hayr: Hayrın öncüsü

Kamer: Ay.

Kâmil: İbadet ve kullukta tam itaat eden. Allah'ın emirlerine tam boyun eğen. Bu anlamda herkesten üstün olan. Güzel huyların hepsini kemal derecesinde kendisinde toplayan.

Kân-ı Kerem: Cömertlik hazinesi, bağış kaynağı.

Karîb: Yakın, Allah'a yakın olan.

Kâşifü'l-Küreb: Gam ve hüznü gideren.

Kaviyy: Allah'ın emirlerini yerine getirmekte, şer'i hükümleri uygulamada tam anlamıyla güçlü, kuvvetli olan.

Kayyim: Bütün güzel huyları, iyilikleri kendinde toplayan. Ümmetini kardeşlikte ve sevgide birleştiren. Sünneti kaim kılan. Ümmetine ait işleri idaresine alan.

Kefil: Tebliğ ettiği dinin hükümlerine uyanların rahmet ve cennete gideceklerine kefil olan.

Kelimullah: Allah'ın bizzat söylediği kimse. Cenab-ı Hak, Miraç gecesinde Peygamberimizle (s.a.s.) aracısız olarak konuştuğu için Peygamberimiz (s.a.s.) bu isimle de anlatılır. Bu kelime, Tur dağında ilahî hitaba mahzar olan Hz. Musa için de kullanılır.

Kerim: Her türlü özelliği ile kendisi ile övünülecek mükemmellikte olan. Şerefli, çok cömert. Hz. Peygamber, iyi ve güzel ahlakı, bilgisi gibi hususlarda en üstün, en cömert olarak kabul edilir. Yaratılışı da zaten böyle olmuştur.

Kerimü's-Şan: Cömertlikte şan, şöhret bulan.

Kıblenümâ-yı Ehl-i Taat: İbadet ehlinin kıblesini gösteren pusula. Bize, Cenab-ı Hakk'a yönelmeyi öğreten.

Kureyşi: Kureyş kabilesine mensup olan.

Kussem: Bütün iyilik ve hayırları özünde toplayıp kerem ve iyiliğini muhtaçlara cömertçe dağıtan.

Mahbûb: Sevgili, dost, yakın. Peygamberimiz, Cenab-ı Hakk'ın dostu, yakınıdır. Allah'a en yakın olan kişidir.

Mahbûb-u Âlem: Âlemin sevgilisi.

Mahbûb-u Hak: Hakk'ın sevgilisi.

Mahbûb-u Hüda: Hidayete ulaştırın Allah'ın sevgilisi.

Mahbûb-u Kibriyâ: Sevilenlerin en büyüğü.

Mahbûb-u Rab: Terbiye edici Rabb'in sevgilisi.

Mâcid: Şan ve şeref sahibi.

Mâhî: Mahveden, ortadan kaldıran. Peygamberimiz (s.a.s.), küfrü ve şirki tamamen mahveden, ümmetinin

kalbinde şirk bırakmayan. Bu isim hadislerde de geçmektedir.

Mahmûd: Hamd edilen, övülen. Ahiret günü Hamd Sancağı kendisine verilecek olan. Peygamberimizin (s.a.s.), Zebûr'da geçen ismidir. Hz. Peygamber (s.a.s.), kıyamette ümmetine şefaât edeceği için bu isimle anılır.

Mahsusun Bi'l-izzî: İzzetin son derecesinde olan. İzzet makamında tek olan.

Mahsusun Bi'l-mecdi: Allah katında yüce bir değer kazanan.

Mahsus'un Bi's-şeref: Dünya ve ahirette şanı yüce olan.

Ma'lum: Peygamberliği, şerefi, Hak katındaki derecesi bütün peygamberlerce önceden bilinen.

Mansur: Allah tarafından kendisine yardım edilen. Böylece zafer ve başarıya ulaştırılan.

Masum: Suçu, hatası olmayan. Suçsuz. Günahsız.

Mahzar-ı Küll: Cenab-ı Hakk'ın sıfatlarına, fiillerine mahzar olduğu için kendisi de bu sıfatla anılır.

Meberr: Hayırlı işleri devamlı olarak yapan.

Medenî: Medineli olan. Mecazen, kibar, nazik, görgülü, bilgili. Hicret'ten sonra peygamberimiz kendisini Medineli olarak görmüştür.

Medinetü'l-İlm: İlmin şehri.

Mefhar-ı Âlem: Herkesin iftihar ettiği, övdüğü kişi.

Mehdî: Kendisine doğru yol gösterilmiş olan, hidayete eren.

Mehpeyker: Ay yüzlü, yüzü ay gibi parlak ve nurlu olan.

Mehsûret: Ay görünüşlü, ay suretli.

Mekin: İtibarlı. Cenab-ı Hak yanında yüksek mertebeye erişmiş olan.

Mekkî: Mekkeli olan.

Melce-i Âsi: Günahkarların sığınağı.

Melce-i Fukara: Yoksulların sığınağı.

Melce-i Fukara ve Şefi-i Rûz-i Ceza: Fakirlerin sığınağı. Ceza gününde şefaath için kendisine sığınılacak olan.

Me'mun: Yaratılmışların kendisinden kötülük, zarar görmekten emin oldukları kişi. Emniyet, itimat edilen.

Menba-ı Âb-ı Hayât: Ebedilik suyunun (sırrının) kaynağı.

Merhûm: Rahmetle bezenmiş.

Mes'ud: Mutlu.

Meşhud: Kendisinin peygamberliğine şahitlik edilen. Söyledikleri doğrulanan. Müminlerin kalbinde olan.

Metin: Çok güçlü sağlam. Allah'ın hükümlerini uygulamada, bu hükümlere muhalif olanlarla mücadelede çok dayanıklı, sağlam, güçlü olan.

Mevc-i Muhîti'l-Esrâr: Sırlar denizinin dalgası.

Mevla: Efendi, sahip. Köle azat eden, şerefli, terbiye edici.

Mevsul: İlahî görevini yapıp kendisine tabi olanları iki cihan saadetine kavuşturan, bu yüzden faydalı amellerde cümle yaratılmışlardan yüksek mevkie ulaşan.

Mısbah: Aydınlatan, karanlığı gideren. Küfür, şirk isyan karanlığını ortadan kaldıran.

Miftah: Hayra giden yolları açan. Hz. Peygamber'e tabi olmak rahmete ulaşmaya vesiledir. O, rahmet kapısının açıcısıdır.

Miftahü'l-Cennet: Cennete girmeye vesile olan.

Miftah-ı Guyûp: Gayb, bilinmezlikler âleminin kapıları açan, sırlarını gören.

Miftahü'r-Rahmet: Dünya ve ahirette rahmet ve nimete ulaştıran.

Mihr-i Felek-ârâ: Evreni süsleyen güneş.

Mihr-i Mücella: Parlak güneş.

Mihr-i Sipih-i Kerem: Cömertlik göğünün güneşi.

Muallim: Hoca, öğretici.

Muazzez: İzzetli, şeref sahibi, kendisine ikram olunan, hürmet edilen.

Muhammed: İslah edici, emin, güvenilir. Defalarca övülen. Övgüye layık. Peygamberimizin has ismi. Peygamberimizin bu ismi Kelime-i Tevhid'de Allah'ın ismi ile birlikte anılır. Allah, bu ismi ona hiçbir şeyi yaratmadan önce has isim olarak vermiştir.

Muhammedü'l Emin: Güvenilir, emin.

Muhtar-ı Hak: Seçilmiş, seçkin. Yaratılmışlar arasından seçilen. Yüksek derecelere kavuşturulan.

Muin-i Beşer: İnsanlığın yardımcısı.

Muhyi: Kendisinden önce küfür ve şirk içinde olan insanları, iman ve İslam nuru ile bu kötü durumdan kurtarıp diriltten. Onları Allah'a yönelten.

Muhacir: Göç eden. Peygamberimiz, Mekke'den Medine'ye göç ettiği için bu sıfatı almıştır.

Mukaddem: Öncü olan. İlk olan.

Mukaddes: Kötü huylardan, maddî ve manevî kirlerden temiz olan, uzak olan. İçi nur dolu olan.

Mukaffi: Bütün nebi ve resullerin sünnetine tabi olan. Bedeni ve ruhu ile Cenab-ı Allah'a tam yönelen, Allah'ı anmaktan uzak durmayan.

Mukilü'l-Aserat: Hata edeni bağışlayan.

Mukimü's-Sünne: Bütün peygamberlerin sünnetini yerine getiren.

Muğisü'l-Aserat: Bağışlayan. Kendisine karşı işlenen suçları bağışlama âdetinde olan.

Muktedâ: Peşinden gidilen, kendisine uyulan. Hz. Peygamber, peygamberlikte sondur; fakat yaratılıştâ ve nübüvvette ilktir. Diğer peygamberler, bu manada O'nu (s.a.s.) takip etmektedirler. Burada peygamberimizin Miraç'da diğer peygamberlere imam olması da kastedilmektedir.

Muktef: Bütün resul ve nebilerden sonra gelen.

Muktefi: Ardı sıra gidilen, örnek tutulan.

Mukimü's-Sünne: Allah'ın emri olarak peygamberlerin adetleri olan davranışları yerine getirici olan. Bunda sebatkâr bulunan.

Murtazâ: Beğenilmiş, seçilmiş. Aynı zamanda Hz. Ali'nin lakabıdır.

Muslih: İrşad ve tebliğ ile ıslah eden, düzene koyan.

Mutahhar: Kendisinden memnun olunan, beğenilen. Manevî yönden temiz olan. Bu yüzden ilahî tecellilere mahzar pak bir gönle sahip olan. Temizlenmiş. Peygamberimiz, bu özelliğiyle kutsal feyizlere, ilahî tecellilere mahzar kılınmıştır.

Mutahhar'ul-Cenan: Temizlenmiş, temizlenmiş kalb sahibi olan.

Mutahhir: Başkalarını temizleyici. Onları küfürden, şirkten, günahlardan temizleyici.

Musahhihü'l-Hasenat: İyilikleri sahih ve makbul ettirici olan.

Mustafa: Seçilmiş, seçkin. Halis olan. Saf, temizlenmiş. Beşerî huyların kötülerinden uzak, saf ve temiz olan. Yüce Peygamberimiz hem peygamberler hem de diğer insanlar arasında en seçkin kişidir.

Muslih: İslah edici, düzeltici. Küfür ve şirkte bulunan insanları irşadıyla düzelten.

Musaddık: Tasdik edici. Hz. Peygamberin kendinden

önceki peygamberlerin tebliğ ettikleri hakikatleri tasdik edici olması.

Muta': İtaat olunan. Emir ve yasaklarına uyulan, itaat edilen. Sevgi, saygı gören. Peygamberimiz, ümmetinin emir ve yasaklarda kendisine itaat ettiği kişidir.

Muti': Allah'ın emir ve yasaklarına tam olarak itaat eden. Allah'ın emirlerine uyan. Peygamberimiz (s.a.s.) kendisine ilahi emirler konusunda itaat edilen kişi olduğu gibi, bu emirlere en titiz biçimde uyan, onlara tam bir imanla itaat eden kişidir.

Mu'ti: Veren, ihsan eden.

Muvakkir: Saygı gösteren, ululayan, vakarlı davranan.

Muzaffer: Zafer kazanan, üstün olan.

Mübârek: Uğurlu, hayırlı, bereketli.

Mübelliğ: Tebliğ edici. Duyurucu. Allah'ın emirlerini tebliğ ile görevli olan.

Mübeşşir: Çok çok müjdeleyen, iyi ve güzel haberler veren. Peygamberimizin bu sıfatı Kur'an-ı Kerim'de "Biz seni hakikaten bir şâhid, Mübeşşir ve Nezir olarak gönderdik." (Ahzap suresi 45. ayet) şeklinde belirtilmiştir.

Mübeyyin: Bildiren, açıklayan, meydana koyan.

Mübin: Beyan eden, açıklayan. Peygamberliği, getirdiği dinin hükümleri, açık, âşikar ve belli olan.

Mübirr: Yakınlarını, hısımlarını koruyup gözeten. Onlara iyilik eden.

Müciib: İstekleri kabul edilen. Kâlû Belâ'da Allah'ın davetine ilk evet cevabı veren. Tebliğini tam gerektiği gibi yapan. Davet edildiği yere icabet eden.

Müctebâ: Seçilmiş, seçkin. Hz. Peygamber, hem maddî hem de manevî özellikleriyle en seçkin insandır.

Ayrıca kıyamette şefa'at edici olmasıyla da herkesten ayrı, seçkin yeri anlatılmak istenmiştir.

Müddessir: Kur'an-ı Kerim'de geçen isimlerinden. Örtünen. Herhangi bir şeye bürünüp sarınan. Yüce emre tahammül eden. Diğer eza ve cefalara tahammül eden. Burada Hz. Peygamber'in Hira'da ilk vahyi aldıktan sonra evine döndüğünde eşine üzerini örtmesi olayını da hatırlamak gerekir.

Müemmil: Ümit eden. Talep ve arzu eden. Arzu ettikleri gerçekleşen.

Müeyyed: Kuvvetlendirilmiş, doğrulanmış, yardım gören.

Mühdi /Mehdiy: İnsanları irşat eden, başarıya ulaştıran.

Müheymin: Şahitlik edici. Kıyamet gününde insanların durumuna tanıklık edecek olan.

Mühtedi: Hediyeleri kabul eden. Tebliğ ettiği hakikat ile müminleri iki cihan mutluluğuna ulaştıran, hidayet ettiren.

Mükerrerem: Herkesten ve her şeyden daha çok keremli ve faziletli kılınan. Övülen, beğenilen.

Müktefi: İktifa eden, yetinen. Allah'ın zatından başka her şeye uzak duran. Onlara iltifat etmeyen. Allah'la yetinen.

Mümin: İnanmış, İslam dinini kabul etmiş.

Münâdî: İnsanları Hak yoluna çağırان, müezzin.

Münci: Necat verici, kurtarıcı. Dünya ve ahirette ümmetin kurtuluşuna vesile olan.

Münib: Allah'a yönelen, güzel yağın, faydalı yağmur. Burada peygamberimizin rahmet elçisi olduğu anlatılmak isteniyor.

Münir: Nur olan, bütün âlemlerde olan nur. Nurlandıran, ışıklandıran.

Münzir: Korkutucu. Ümmetinden asi ve fasık olanların kalplerine korku düşüren.

Münteka: Her türlü davranışlarında tertemiz, seçkin olan.

Mücteba: Diğer yaratıklardan özenle ayrılıp seçilen.

Münteka: Temiz, pak. Peygamberimizin bütün kötülük ve kirliliklerden uzak olması.

Mürsel: Elçilikle görevlendirilen. Peygamberimiz, elçilikle görevlendirilmiş; fakat bu görevlendirme diğer peygamberlerde olduğu gibi bir kavim için değil bütün insanlık ve cin âlemi içindir.

Mürşid-i Âzam: En büyük kılavuz, yol gösterici.

Mürşid-i Râh-ı Hüda: Allah yolunun mürşidi. Bu yola girmeyi öğreten irşat edici.

Müstakim: Doğru yolda olan.

Müşavir: Kendisine danışılan.

Müşeffa: Şefaati makbul, kabul olunan.

Mütevekkil: Her işinde Allah'a tevekkül eden, O'na güvenen, itimat eden.

Müzekkir: Gerekli şeyleri hatıra getirici. Ümmeti için dünya ve ahirette gerekli bilgi ve kuralları vaaz ve nasihatleriyle hatırlatıcı.

Müzzemmil: Kur'an-ı Kerim'de geçen isimlerindedir. Kendi elbiselerine bürünüp yatan anlamına gelir. Kur'an'da bir surenin adıdır.

Nâhi: Kötülükleri, fena şeyleri yasak eden.

Nâki: Çok temiz olan.

Nakib: Kavminin reisi, halkın en iyisi, seçkini.

Nasır: Yardım edici. Tebliğ ettiği dinle ümmetinin kurtuluşuna vesile olan. Âciz, mazlum ve zayıfların yardımcı.

Nâsîh: Reddeden, iptal eden. Hz. Peygamber, getirdiği ilahî hükümlerle kendinden önceki dinlerin hükümlerini ortadan kaldırmış, iptal etmiştir.

Nâsîh: Nasihat edici. Öğüt veren.

Nâtık: Konuşan, nutuk veren.

Nâşir: Neşreden, yayan.

Nazenin-i Hazret-i Yezdan: Hazreti Allah'ın bilinen, narin, nahif elçisi.

Nebi: Allah'ın emir ve yasaklarını, varlığını ve birliğini kullarına haber veren. Kendisine vahiy gelen, bundan dolayı Hak katında derecesi yüksek olan peygamber. Peygamberimiz hem resul hem de nebidir. Bu durum sadece ona hasır. Nebilik görevi, sadece tebliğle sınırlıdır.

Nebiyullah: Allah'ın nebisi.

Nebiyü'l-Ahmer: Yüzü al olan nebi.

Nebiyü'l-Efdal-ü Emced: Çok faziletli ve şerefli Nebi.

Nebiyü'l-Melhame: Gaza ve cihada memur olan.

Nebiyü'l-Muhtar: Seçilmiş nebi.

Nebiy-i Muhterem: Saygıdeğer, hürmete layık peygamber.

Nebiyü'r-Rahme: Cümleye rahmet sebebi olan. Rahmet peygamberi. "Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." (Enbiya 107).

Nebiyü'l-Reha: İnsanları rahat ve huzura davet eden nebi.

Nebiyü's-Salih: Salih ve doğru olan nebi.

Nebiyü't-Tevbe: Tövbesi kabul edilen nebi.

Necm: Yıldız.

Necmü's-Sâkib: Delici yıldız. Gece karanlığını aydınlatan. Karanlıkta yolculara yollarını gösteren. İnsanları Allah'ın dinine davet ederek onları karanlıktan kurtaran.

Neciyyullah: Allah'ın ilâhî sırlarına mahzar olan. Kalbi bu sırlarla dolu olan. Bu isim, Hz. Nuh için de unvan olarak kullanılır.

Nesîb: Soyu temiz olan. Asil bir soydan gelen.

Nesih: Hükümü ortadan kaldırıcı.

Nezir: Korkutucu. Birini hidayete erdirmek için gözdağı veren, korkutan. Allah'ın emirlerine uymayanları azap ve ilahî ceza ile korkutucu.

Nimet: İyilik, dirlik, mutluluk.

Nimetullah: Allah'ın nimeti. İnsanlara ilahî nimet olarak gönderilen.

Nizamü'l-Âlem: Âleme düzen, intizam getiren.

Nur: Işık, aydınlık şeklinde olan. Hz. Peygamber'in "Nûr-ı Muhammedî" denilen nuru vardır. Yaratılış, bu nurdan meydana gelmiştir.

Nur-u Âlem: Âlemin aydınlığı, nuru.

Nur-u Kibriyâ: Yüce Rabb'in nuru.

Nur'u'l-Ümem: Ümmetlerin yolunu aydınlatan nur.

Padişeh-i Allâme: Âlimlerin padişahı.

Peygamber-i Ekber: Büyük, ulu peygamber.

Peygamber-i Zîşân: Şanlı, şerefli peygamber.

Peygamber-i Âlîcenâb: Cömert, şerefli peygamber.

Pîş Kadem: Hayır ve güzellikte önde giden.

Râgıb: Rağbet eden, isteyen.

Rahim: Esirgeyen, şefkat gösteren, merhametli olan. Bu isim Esmâ-i Hüsnâ'da da geçen isimlerdendir.

Rahmet: Bağış, ilahî lütuf olarak gönderilen.

Rahmetü'l-Ümme: Ümmete rahmet olan.

Rahmetü'l-Âlemîn: Âlemlere rahmet olarak gönderilen. Peygamberimizin (s.a.s.) varlığı, herkes ve her şey için bir rahmet sebebidir.

Rahim: Bütün insanlara merhamet edici. Müminleri çok seven.

Râkibü'l-Burak: Burak'a binen.

Râkibü'l-Cemel: Deveye binen.

Râkibü'l-Necîb: Necip isimli ata binen.

Ra'ûf: Gayet şefkatli ve merhametli olan. Esmâ-i Hüsnâ'da da geçen bu isimle Peygamberimizin şefkat ve merhameti anlatılmaktadır.

Razi: Kabul eden, hoşnut olan.

Râfi: Kaldıran, yükselten.

Refi: Yüksek, yüce olan.

Resul: Allah tarafından kulları İslâm'a davet için gönderilen. Elçi. Fakat resullük görevi nebilikten daha farklıdır. Resul, kendisine kitap indirilen peygamberdir. Yani kendisinden önceki kitapların hükmünü iptal eden peygamberler için kullanılır.

Resulullah: Allah'ın resulü, elçisi.

Resul-i Allâme: Çok bilgili olan resul.

Resul-i Ekrem: Keremi yüksek elçi.

Resul-i Emin: Güvenilir elçi.

Resul-i Hâlık-i Yektâ: Allah'ın biricik elçisi.

Resul-i Kibriya: Büyük, ulu elçi.

Resul-i Mücteba: Seçilmiş peygamber.

Resul-i Muhtar: Seçilmiş peygamber olan Resul.

Resul-i Mutlak: Şeksiz, şüphesiz, kayıtsız, şartsız peygamber.

Resul-i Ümmî Dâná vü Âgâh: Ümmî ama âlim, bilgili ve arif olan peygamber.

Resûl-ür-Rahet: Dünyada kendisine uyup peygamberliğini tasdik edenlere ilahî nimetlerle rahatlık veren. Kendinden önceki peygamberlerin ağır tekliflerini kolaylaştıran. Kıyametin sıkıntısı ve şiddetinden ümmetinin korunmasına vesile olan. Ümmetini Hamd Sancağı altında toplayacak olan.

Resulü'r-Rahmet: Merhamet elçisi, insanlara bağışlanma getiren.

Resulü's Sakaleyn: Cinlerin ve insanların peygamberi.

Reşid: Akıllı, olgun, iyi yola götürücü.

Risâlet-Meâb / Risâlet-Penâh: Risaletin, peygamberliğin kendisine dayandığı Peygamber Efendimiz (s.a.s).

Rûh-ı Âlem: Bütün âlemin, yaratılmışların ruhu.

Rûh-ı Âzam: Büyük, yüce, ulu ruh.

Rûh-ı Cism-i Kâinât: Kâinata hayat veren ruh. Âlemlerin yaratılmasına sebep olduğu için bu isimle anılır.

Rûhu'l-Ervah: Bütün ruhların ruhu.

Ruhu'l-Kıst: Adaletin bizatihi kendisi olan.

Ruhu'l-Kuds: Bütün şaibelerden, kötülüklerden, kusurağlardan, kötü tabiattan yana temiz olan.

Ruhu'l-Hak: İnsanları küfürden kurtaran, dinin ve imanın ruhu.

S

Sâbık: Cümle varlıklardan önce yaratılan, hayırların tamamında herkesten ileri olan. Ahirette her durumda en ileri olacak olan.

Sabih: Güzel, latif, şirin.

Sabûr: Çok sabırlı olan. Güçlüklere dayanan.

Sâcid: Secde eden.

Sadık: Anlattığı şeyler, verdiği haberler doğru olan. Gerçekçi. Sözünde ve işinde doğru olan.

Sâdik’ul-Va’du’l-Emin: Sözünde doğru ve güvenilir olan.

Sadullah: Saadetli olmada herkesten önde bulunan. Allah’ın mesut kıldığı kul.

Saffet: Arınmış, seçkin kişi.

Safiyyullah: Allah tarafından yaratılmışlar arasında seçilen, tüm keremlere özgü kılınan. Halis olan. Bütün söz ve işlerinde yüce makamına yakışmayan hallerden uzak olan.

Sahibü’l-Alâmet: Peygamberliği için önceden alametleri beliren.

Sâhibü’l-A’yad: İyilik yapanların karşılığını veren, sevinç ve güzelliklerin sahibi.

Sahibü’l-Âyât: Allah’tan gelen ilahî emirler sahibi.

Sahibü’l-Beyan: Beyan sahibi, açıklayıcı. Şer’i hükümleri tam olarak açıklayan.

Sahibü’l-Burak: Burak’a binen. Burak sahibi.

Sahibü’l-Bürhan: Peygamberliğinin hak olduğuna şüphe bırakmayan, kesin delil sahibi.

Sahibü’l-Fazilet: Bütün üstün erdemleri zatında toplayan, fazilet sahibi.

Sahibü'l-Havz: Kevser havuzunun sahibi.

Sahibü'l-Hatem: Sirtında peygamberlik mührü bulunan.

Sahibü'l-Herave: Asa sahibi

Sahibü'l-Hüccet: Peygamberliğinde şüpheye yer bırakmayan.

Sahibü'l-Kadem: İyi hallerin tümünde herkesten ileri adım atan.

Sahibü'l-Kur'an: Kur'an-ı Kerim'in verildiği kişi.

Sahibü'l-Liva: Kıyamet günü Livaü'l-Hamd'ın sahibi.

Sahibü'l-Makam: Dünya ve ahirette yüce makam sahibi.

Sahibü'l-Miraç: Miraç sahibi. Miraca çıkarılan.

Sahibü'l Miğfer: Miğfer sahibi.

Sahibü'l-Mucizat: Mucizeler gösteren peygamber.

Sahibü's-Seyf: Kılıç sahibi. İnandığı dava için kılıca sarılan.

Sahibü'ş-Şefaaf: Şefaaf sahibi.

Sâhib: Mâlik, arkadaş, sohbet edici.

Sahihü'l-İslam: Diğer dinleri getirdiği dinle nesh eden.

Saâid: Mutlu, uğurlu olan.

Sâid: Yükselge, yukarıya çıkan.

Salih: İhlâslı. Allah'ın emir ve yasaklarına tam bir içtenlikle uyan. İyi ve güzel huylu.

Sebilullah: Kendisini her şeyi ile Allah yoluna adayan.

Selam: Gelip geçici olmama, zevalsizlik. Ayrıca aşına olan, sonu hayra çıkan, rahatlık, güvenlik getiren. Noksan ve ayıpta emin olan.

Shâb-ı Rahmet: Rahmet bulutu.

Ser-Çeşme-i Kerem: Kerem çeşmesinin başı.

Server-i Enâm: Halkın ulusu.

Server-i Enbiyâ: Peygamberlerin ulusu, başı.

Seyfullah: Allah'ın kılıcı. Kendisine vahyedilen hakikat için mücadele eden, savaşan.

Seyyid: Dünya ve ahirette halkın ulusu, Allah katında ikrama layık olan, ibadet eden, kendine kötülük edenlere intikam duygusu taşımayan, onlara yumuşaklıkla davranan.

Seyyid-i İbn-i Âdem: Âdemoğullarının efendisi, önderi.

Seyyid-i Kâinat: Kâinatın efendisi.

Seyyid-i Kevneyn: İki cihanın efendisi.

Seyyidü'l-Âfâk: Ufukların efendisi.

Seyyidü'l-Ebrâr: Hayır sahiplerinin, dindarların efendisi.

Seyyidü'l-Kevneyn: İki cihanın efendisi, ulusu.

Seyyidü'l-Mücâhidîn: Din uğruna savaşanların efendisi.

Seyyidü'l-Muhacirin: Allah yolunda göç edenlerin efendisi.

Seyyidü'l-Mürselîn: İnsanlığa gönderilen peygamberlerin başı, ulusu.

Seyyidü'l-Nev-i Beşer: İnsanlık soyunun önderi, efendisi.

Seyyidü's-Sâdât: Soyundan gelenlerin en ulusu, efendisi.

Seyyid-i Veled-i Âdem: Âdemoğullarının efendisi

Sıdk: Doğruluk, adalet. Doğrulayan, adaletli olan.

Sıratullah: Geniş yol. İnsanı muradına erdirmeye sebep olan.

Sırât-ı Müstakim: İki cihan saadetine ulaştıran. Doğru yola ulaştıran.

Sirac: Meşale, Mum, Kandil. Getirdiği dinle müminlerin kalplerini aydınlatan. Nuru, bütün ışıklardan daha parlak olan.

Sultanü'l-Enbiyâ: Bütün peygamberlerin hükümdarı.

Sultanü'l-Dervişan: Dervişlerin sultanı.

Sultân-ı Müeyyed: Yardım görenlerin sultanı.

Şâfi: Maddî ve manevî hastalıklara iyi gelecek hükümleri bildiren. Şefaath edici.

Şâhenşâh-ı Asfiyâ: Samimi, içi temiz olanların şahı, önderi.

Şâh-ı Kevneyn: İki dünyanın şahı.

Şahna-i Çeharüm Kitab: Dördüncü kitabın (Kur'an-ı Kerim) sahibi.

Şahna-i Derya-yı Işk: Aşk denizinin bekçisi.

Şahna-i Şeb ü Seher: Gece ve gündüzün bekçisi.

Şahna-i Gavga-i Kıyamet: Kıyamet gününün adalet ve emniyetini sağlamakla görevli olan.

Şâkir: Şükredici.

Şâri': Şeriat koyucusu, şer'i hükümleri getirip ikame eden.

Şârih: Şerh eden, açıklayan.

Şefi: Şefaath edici.

Şefü'l-Müznibîn: Kıyamet günü günahkârların şefaath edici.

Şefik: Şefkat gösteren ve merhamet eden.

Şehîd: Şahadet, tanıklık eden.

Şehîr: Meşhur ve bilinen. Meleklerin, peygamberlerin, bütün varlıkların önceden bildiği, tanıdığı.

Şekûr: Çok şükreden.

Şem-i Şebistân-ı Hüda: Hakk'a yakınlık gecesinin mumu, ışığı.

Şems: Güneş. Işık parlaklığı olan. Nur sahibi.

Şems-i Dıraḥşan: Parlayan güneş.

Şems-i Kevneyn: İki cihanın güneşi

Şemsü'd-Duhâ: Kuşluk vaktinin güneşi.

Şerif: Şerefli, mübarek, soylu asil.

Şerif-i Mücteba: Şerefli, seçkin, temiz peygamber.

Tabib-i Hakk: Allah'ın gönderdiği tabip. Doktor, nasıl maddî hastalıkları iyileştiriyorsa Hz. Peygamber de gönül ve ruh dertlerini iyileştiren bir doktordur.

Tabib-i Marûz-i İsyân: Asilik hastalığı olanların tabibi.

Tâ-Hâ: Kur'an'daki isimlerinden. Manası üzerinde farklı yorumlar vardır. Halkı küfür ve şirkten temizleyen, onları hidayete ulaştıran. Allah'ın güzel isimlerindedir. Ey insan anlamı da verilmiştir.

Tâhir: Zahirî ve batınî, hissî ve manevî bütün günahlardan, maddî ve manevî kirlere uzak olan. Bu anlamda en temiz olan.

Tâki: Haramlardan kaçınan.

Tayy-ı Mekân: Mekânı, mesafeyi atlarcasına geçen.

Tayyib: Kokusu güzel. Güzel kokulu yaratılan, hoş.

Urve-i Vuska, (Urvetü'l-Vuska): Sağlam bağ. Tutunmaya layık, murada ermeye vesile olan.

Ümmî: Bir kimseden bir şey öğrenmeyen. Doğduğu hal üzere olan. Hz. Peygamber, ümmî bir peygamberdir. Yani okuma yazma öğrenmemiş, görünüşte hiçbir ilim tahsil etmemiştir. Ama ilahî bilgiler kendisine verilmiştir. Dolayısıyla bütün ilimlere vakıftır. Sözleri Kur'an'dır. O'nun öğreticisi Cenab-ı Allah, bilgisi de ilahîdir.

Üzün-ü Hayr: Yalnızca hayırlı ve doğru sözleri dinleyen.

Vâfi: Vefalı, sözünde duran.

Vasıl: Allah'a kavuşan. Onun rahmetine ulaşan. Kulu Rabb'ine ulaştıran.

Vecih: Şanlı, şerefli. Peygamberimizin bütün yaratılmışlardan yüce ve şerefli olması.

Vahid: Cümle yaratılmışlardan önce yaratılan. İlk olan. Diğer yaratılmışlardan farklı olan.

Vekil: Allah'ın hükümlerini O'nun (s.a.s.) adına tam olarak tebliğ eden, duyuran, uygulayan.

Veliyy: Yardım eden. Dine, din ehline, fakirlere, yoksullara, çaresizlere, zayıflara yardım eden. Aynı zamanda arif, irfan sahibi, yakın, dost. Allah'ın da isimleri arasında yer alır.

Vesile: Yol, vasıta. Hakk'a giden yolu gösteren.

Vesul: İleri, önde olan. Akriba ve yakınlarına, dul kadınlara ve çocuklara ihsanda bulunmakta, insanlara vefalı olmakta, sözünü yerine getirmekte bütün insanlardan ileri olan.

Y

Yâsin: Kur'an'daki isimlerinden. Manası üzerindeki yorumlar; insan, insanların en mükemmeli, onların efendisi ve en güzeli.

Yed-i Emîn: En güvenilir kişi.

Yesribî: Medineli, Medine halkından olan.

3

Zâhid: Çok ibadet eden. Boş şeylerden yüz çeviren.

Zahîr: Arka çıkan, yardım eden.

Zâhir: Parlak, ışıklı. Zuhur âlemine herkesten önce parlayan, gelen.

Zâkir: Allah'ı çok anan, zikreden.

Zât-ı Risâlet: Peygamberlik görevine sahip olan.

Zât-ı Mutahhar: Temiz, mübarek kişi.

Zikrullah: Allah'ın andığı, söylediği kişi. Allah'ı anan kişi.

Zû-fazl: Fazilet sahibi. İnsanlık namına bütün erdemleri özünde toplamış, kaim ve mükemmel olan.

Zû-izzin: Aziz, kıymetli yüce kılınan. Herkesten İzzetli. Bu manada bir benzeri olmayan.

Zû-hurmet: Kendisine hürmet edilen, saygıdeğer bulunan, şan, şeref ve kıymet sahibi olan.

Zû-Kuvve: Kuvvet, güç sahibi.

Zû-mekânet: Çokça güç, kuvvet sahibi ve disiplinli olan.

Zübde-i Kâinat: Kâinatın özü.

Esma-i Nebi şiirleri

Esma-i Resulullah / Halîmî

*Ahmed ü Mahmûd u Peygamber Muhammed Mustafâ
Hâkk u Dâ'in Hâmid ü Mürsel Resûlün Murtazâ*

*Hâtem ü Hâtim Halîl ü Nûr Sultân u Sirâc
Kâşif ü Kâtî' Yetîm ü Mehdî vü Hâd u Sirâc*

*Yâ-Sîn ü Tâ-Hâ Müzemmil Mâyim ü Mü'min Takî
Nâsır u Hüccet Beyân u Vâ'iz u Nâtik Nakî*

*Evvel ü Âhir 'Azîz ü Zâhîr ü Bâtın Kerîm
Âmir ü Sâhib-Kâtîb ü Muktasîd Tâb u Rahîm*

*Kâsım u 'Akîb Mübeyyiz Seyyid ü Sâbık Beşîr
Hâşîr ü Müdessir ü Mekkî vü Ümmhi vü Nezîr*

*Şâmih ü Muhtâr ü Ahyed Hâfiz u Sâdık Tabîb
Âdil ü Tâhir Mutahhar hem Hatîb*

*Ebtahî Medenî Kureyşî Hâşimî Ârabî Nâsîh
Hem Mübîn ü Âlim ü Fettâh u Bürhân u Fâsîh*

*Ol Karîb ile Emîn ü hem Bâsîr hem Âlîm
Bil Rakîb i şehr oldı Ganî nâm-ı Selîm*

*Di Mütevassıt Reşîd oldı Mübârek hem Habîb
Di Şekûr ile Muvahhid hem Müzekkir'le Mücîb*

*Bil Muşaffa'dur Muhallil'le Mutî' oldu Halîm
Hem Harîs ile Râ'ûf hem Şun' ile Kelîm*

*Müctebâ ile Muharrem'dür Mu'ahhar ol İmâm
Bil Şifâ ile Cevâd oldu Halimi Ve's-selâm*

Esma-i Nebi / Nazim

*Hudâvend-i serîr-i mülk-i sermed
Muhammed Mustafâ Mahmûd u Ahmed*

*Hamîd ü Hâmid ü Kâsım u 'Âkıb
Beyân u Hücçet ü Bürhân u Sâhîb*

*Sirâc oldur Münîr oldur Beşîr ol
Mübeşşîr Münzir oldur hem Nezîr ol*

*Halîl ü hem Habîb ü hem Tabîb ol
Karîb ü hem Münîb ü hem Hatîb ol*

*Safî Tâ-Hâ vü Yâ-Sîn Murtazâ hem
Müzekkâ hem Mu'allâ Müctebâ hem*

*Nebiyy ü Mürsel ü Mehdî vü Hâşir
Şehîd ü Şâhid ü Muhtâr u Nâsır*

*Rakib ü Âmir ü Nâhî vü 'Âlim
Muhallil Mâhî vü Dâ'î Muharrem*

*Harîs ü 'Âdil ü Hâdî vü Hâtîm
Cevâd u hem Ganî Fettâh u Kâ'im*

*Aziz oldur Ra'uf oldur Rahîm ol
Halîm oldur Âlim oldur Hakîm ol*

*Mübîn ü Nûr İmâm Ümmî vü Hâfız
Mutî' ü Muktesid Mezkhur u Vâ'ız*

*Mütevassıt Hâk u hem Sâbık oldur
Musaddak Mühtedî vü Sâdık oldur*

*Sabûr u hem Şekûr u Şâkir oldur
Dahi Müzzemmil u Müdessir oldur*

*Reşîd ü Tâhir oldur hem Mutahhar
Fasîh ü Nâtk oldur hem Muzaffer*

*Müşeffâ' Şâfî Evvel Âhir oldur
Odur Bâtın yine hem Zâhir oldur*

*Medenî Ebtâhî Mekkî'dür ol şâh
Fidâ cân-ı ümem yolında her gâh*

*Kureyşî hem Arabî Hâşimî hem
Salât ile selâm anâ dem-â-dem*

Fi-beyân-ı esma-i hazret-i resulullah /

Hüseyn b. Ahmed Sirozi

*İmdi iy uşşak-ı Ahmed idem esmasın beyân
Cân kulağından işidün dinlenüz bâ-gûş-ı cân*

*Ki Muhammed dahi Mahmûd Ahmed-i Hâmid'dür ol
Kâsımın hem Âkıbun'dir ol Huzâ-ı bî-mekân*

*Hâtimün Mâhin vü Dâ'in pes Sirâcün hem Münîr
Hem Mübeşşirün Nezîrün Münzirün üş âlî-şân*

*Hem Resulün Mürselün'dir ana Allah yâd ide
Pes Nebiyyün dahi Mehdiyyün dinildi ana san*

*Mühtedün'dir hem Halîlün hem Tabîbün Tayyibün
Hem Safiyyün Tâ-Hâ vü Yâ-Sîn olupdur üş iyân*

*Mustafâ vü Murtazâ'dur dahi Muhtar Nasır ol
Kâyimün'dür Hâfızın hem Şâhidün dutma gümân*

*Hem Şehîdün Âdilün' dir Âlimün' dür hem Halîm
Dahi Nurun hem Mübînün didi ana yüce Hân*

*Hem de Bürhan Hücetün' dür pes Beyânun hem Mutî
Mezkûrun hem Vâ'ızun' dur ol Hüve'l-Hayy cana can*

*Sâhibün hem Nâtıkun' dur pes Musaddık' dur biri
Dahi Mekkiyyün Medeniyyun didiler her zaman*

*Nurun üş dahi Nûrâniyyun' dur anun adı uş
Ebtahıyyun Kerrûbiyyun dahi ne eydem beyân*

*Hem Kureyşıyyun Arabî Hâşimîyyun hem Azîz
Pes Harîsün' dür Ra'ûfun' dur ana ol Müste'ân*

*Üş Rahîmün hem Cevâdun hem Ganî Fettâh Âlîm
Hem Münîbün' dür Hatîbün' dür Fasîhün bi'l-lisân*

*Dir Reşîdün Tâhirün üş hem Mutahhar ana ad
Pes İmâmün dahi Ümmiyyün işid ol şâd-mân*

*Mutevassıt Sâbıkun Hakk'un hakkun durur hem Muktasîd
Evvelün üş Âhirün' dir Zâhirün Bâtın hemân*

*Şâfi'un' dur hem Şefî'un üş Mustafâ Hâdî hem
Pes Muhallil hem Muharrem Âmirün Nâhin bedân*

*Hem Hakîmün hem Karibün Şâkirün hem de Şekûr
Hem Sabûrun' dur Rakîbün dahi Mürsel iy hân*

*Dahi Müddessir buyurmuş Müctebâ' dur ol biri
Pes Mu'allâ' dur Müzekkâ üş ol esmâu'l-hasân*

*Hâk Ta'âla nice yirde adına adaş ider
Zîrâ sevmişdür Habîb' idür mukarrer bî-gümân*

*Usta müminler de anun ümmetidür bâ-şafâ
Anları da andı anlan tam olsun bu nişan*

*Kendünün bir adı Mü'min'dür sana da eyledir
Adına adaş idüben didi Mü'min ad u san*

*Emr ider hem kullarına virdi destur ol Kerîm
Diyeler ad 'Abdü Rahman 'Abdü Kadir yok me'ân*

*Dahi gayrın ana göre pes kıyâs eylen anun
Koyalar evlâde ismin işbu resme usta sân*

*Sonra eydem ol Muhammed neye mazhardur haber
Yani esmadan beyânın terk idem üş hânumân*

Hz. Peygamber'in isimleri / Süleyman Çelebi

*Ol sözi şirin ol cismi arı
Enbiyânun evliyânun serveri*

*Ol Sirâc u ol Beşhîr ü ol Nezîr
Ol İmâm u ol Hümmâm u ol Münîr*

*Ol Kerîm ü ol Kelim ü ol Halîm
Ol Şefî' ü ol Mutî ü ol Selîm*

*Ol melîhu'l- vech ü ol kalbi safâ
Murtazâ vü Müctebâ vü Mustafâ*

*Âmir ü Nâhî Karîb ü hem Mücîb
Hâfız u Va'iz Şekûr u hem Karîb*

*Hâdî vü Mehdî vü Muhtâr u Halîl
Oldur ol kim sevdi yaratdı Celîl*

*Ol Habîb ü ol Hashib ü ol Nesîb
Ol Münîb ü ol Tabîb ü ol Hatîb*

*Oldur ol Tâ-hâ vü Yâsîn ü Emîn
Oldur ol hem Rahmeten Lil' âlemîn*

*Hem Muhammed dahi Mahmud oldur ol
Cümle mahlûk içre Maksûd oldur ol*

Na't-ı nebevi / Şeyh Galip

*Sultan-ı Rûsul Şah-ı mümeccedsin efendim
Bîçârelere devlet-i sermedsin efendim
Dîvân-ı İlâhide ser-âmedsin efendim
Menşuûr-i "Lemarûk" le müeyyedsin efendim*

*Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammedsin efendim
Hak'dan bize Sultân-ı müeyyidsin efendim*

*Tâbişgeh-i ervâh-ı mücerred güherindir
Mâlişgeh-i ruhsâr-ı melek hâk-i derindir
Âyine-i dîdâr-ı tecellî nazarındır
Bû Bekr ü Ömer Osman Ali yârlerindir*

*Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammedsin efendim
Hak'dan bize Sultân-ı müeyyidsin efendim*

*Hutben okunur menber-i iklim-i bekaada
Hükmün tutulur mahkeme-i râz-i cezâda
Gülbang-i kudîmun çekilir arş-i Hudâ'da
Esmâ'-i Şerîfin anılır arz u semâda*

*Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammedsin efendim
Hak'dan bize Sultân-ı müeyyidsin efendim*

*Ol dem ki nebîlerle veliler kala hayran
Nefsî deyü dehşetle kopa cümleden efgan
Ye's ile 'usâtın ola ahvali perişan
Düstûr-i şefaatta senindir yine meydan*

*Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammedsin efendim
Hak'dan bize Sultân-ı müeyyidsin efendim*

*Bir gün ki dalıp bahr-i gam-ı fikrete gittim
İlden yetirip kendimi bihbutluğa yettim
İsyânım anıp âkıbetimden hazer ettim
Bu matla'ı yâd eyledi bir seyyid işittim*

*Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammedsin efendim
Hak'dan bize Sultân-ı müeyyidsin efendim*

*Ümiddeyiz ye's ile âh eylemeyiz biz
Sermâye-i iymânu tebâh eylemeyiz biz
Bâbın koyup ağyârı penâh eylemeyiz biz
Biz kimseye sâyende nigah eylemeyiz biz*

*Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammedsin efendim
Hak'dan bize Sultân-ı müeyyidsin efendim*

*Bîçâredir ümmetlerin isyânına bakma
Dest-i red urup hasret ile dûzaha yakma
Rahm eyle aman âteş-i hicrânına yakma
Ezcümle kulun Gaalib'i pür-cürm bırakma*

*Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammedsin efendim
Hak'dan bize Sultân-ı müeyyidsin efendim*

Mensur naat / Sinan Paşa

*Sen ol deryâ-yı keremsin ki, kenârun yok;
Sen ol bârân-ı birsin ki, pâyânun yok.
Sen, ol dürsin ki, denizün hakîkatdür;
Sen ol cevhersin ki, ma'denün şerîatdür.
Sen ol zâtsın ki, vücûdun rahmetdür;
Sen ol vücûdsın ki, işün merhametdür.
Sen ol âşıksın ki, mahbûb gine sensin;
Sen ol aysın ki, tolunmazsın.*

*Sen ol âfitâbsın ki, küsûfî yok;
Sen ol mâhtâbsın ki, husûfî yok.
Sen ol gülsin ki, gülzâr-ı melekût seninle münevver;
Sen ol misksin ki, memâlik-i âlem nesîmün ile mu'attar.*

Ey mürüvvet kânı / Seyrani

*Ey mürüvvet kânı şâh-ı risâlet
Bilmişim olduğum Mahbub-ı Mevlâ
Dilim ikrar eder, kalbim şehâdet
Mefhâr-ı Âlemsin kadri muallâ*

*Ey zât-ı esrâr-ı mi'rat-ı vahit
Ahmed-i Mehmed-i Mahmud-ı Hâmit
Esrâr-ı derûnum zâtına ait
Değildir diyemem hâşâ vekellâ*

*Me'mûlunla beni mesrûr eylemek
Şânına şâyandır ser-tâc-ı felek
Vücut-ı mümkünât ins ü cin melek
Cevher-i mâder-i ahsenin âlâ*

*Ey nûr-ı sirâc-ı kandil-i ekvân
Nurunla münevver vücut-ı imkân
Mücrim Seyrani'nin derdine derman
Sensiz olmaz olur seninle illâ*

Na't / Âşık Emrah

*Yâ Resûlallâh nice vasf etsin her eşyâ seni
Rahmet irsâl eyledi âlemlere Mevlâ seni*

*Her nice medh eylesem a'lâsın ondan yâ Resûl
Nûr-ı zâtından yaratmıştır Hudâ iclâ seni*

*Nâzil oldu şânına ta'zim için yüz dört kitap
Bilmeyenler bildiler ey hâce-i dâna seni*

*Ahmed ü Mahmûd değil Hâlık seninle fahr eder
Onun için eyleyiptir cümleden â'lâ seni*

*Yâ Habîballâh vassâfin senin Allah'tır
Nice vasfetsin fakir Emrah yâ "Tâ-Hâ" seni*

Yâ Resulallah / Aziz Mahmud Hüdayi

*Sadr-ı cemî'i mürselin
Sensin yâ Resulallah
Bedr-i eflâk-ı yakîn
Sensin yâ Resulallah*

*Nur-ı sirâc-ı vehhâc
Âlemler sana muhtaç
Sahib-i tâc u miraç
Sensin yâ Resulallah*

*Âyine-i Rahmânî
Nûr-ı pâk-i Süphânî
Sırr-ı "Seb'a'l-Mesânî"
Sensin yâ Resulallah*

*Şahidin Leyl-i İsrâ
"Süphânellezi esrâ"
Câmi'-i cümle esmâ
Sensin yâ Resulallah*

*Ey menba'-ı lûtf-ı cûd
Yerin Makam-ı Mahmûd
Yaratılmıştan maksûd
Sensin yâ Resulallah*

*Cânlar içinde cânân
Maden-i ilm ü irfan
Ceddim ve pirim sultân
Sensin yâ Resulallah*

*Açan râh-ı tevhîdi
Bulan sırr-ı terfîdi
Hüdâyî'nin ümîdi
Sensin yâ Resulallah*

Sen ki... / Bahaettin Karakoç

*SEN, Muînsin, SEN Emin;
SEN Sabırsın, SEN Yemin.*

*SEN Eşrefsin, SEN Hâdim;
SEN yenisin, SEN Kâdim.*

*SEN Kânisin, SEN Kadî,
SEN Hâşisin, SEN Hâdî.*

*SEN Nursun ezel-ebed;
SEN aşksın, SEN hep rahmet.*

*SEN mazlumlar çobanı,
SEN, gönüller sultanı...*

*SEN edâsın, SEN hicâb;
SEN mesnedsin, SEN icâb.*

*SEN kilit, SEN anahtar;
Her derde SENDE em var.*

*Salât-ü selâm SANA,
Bütün ihtiram SANA...*

Sen / Bahaettin Karakoç

*Ey, Allah aşkı eksenî
Tek dost kapı bildik SENİ!
Ey, her putu kıran bilek,
Ey, her işi sağ ve dölek.*

*Ey esenlik saçan rüzgâr
Ey halktan Hakk'a intizar!
Ey, doğarken erce doğan,
Ezel-ebed birce doğan!*

*Ey benim Mükrim Efendim,
Hakka'dır zikrim, Efendim.
Ey çöle inen sağanak,
Mahşer günü tek sığınak*

*Ey ak sevdam, ey sevgili!
Ne ağacım var dikili,
Ne bir tarlam var ekili;
Ne mal derim, ne mülk derim
SENDEN ümmetlik dilerim.*

*Yedi kat gökten yücesin,
Oğuldan kızdak öncesin.
Şefaatin şemsiyemiz,
Açılmazsa ne yaparız biz?
Reddetme yâ Resulallah,
Yandım bismillah, bismillah...*

Na'ti işraak-i Muhammed Mustafa'dan / Şahin Uçar

*Gül yüzünden bir haberdir gül senin yâ Mustafâ
"İkra" emrinden gelir işâ-yı din yâ Mustafâ*

*Yâ Muhammed, yâ Muhammed, yâ Muhammed Mustafâ
Ahmed-i Muhtâr ü Mahmûd u Muhammed Mustafâ*

*Orda işraak oldu zulmet/vahy-i vahdet sırrı orda
Orda doğdu nûr-i vahdet/Vâdi-i vahdet, o mağrâ*

*Bir çorak vâdide doğdu, âleme Asr-ı Saâdet
Kutlu bir ân, kutlu çağdı/ âleme nûr-i hidayet*

*Nûr-i Hafî, nûr-i celî/nûr-i İslam'dır Muhammed
Nûr-i safîy, nûr-i velî/nûr-i irfandır Muhammed*

*Yâ Muhammed, yâ Muhammed, yâ Muhammed
Mustafâ*

Fahr-i kâinat ü Ahmed/yâr-i yâr/ey yâr-i ulyâ

*Kâinatın iftihârı, sevgilinin sevgilisi, en yüce sevgili
Ey hoş ol kim yâr ile yâr/yâr-i yâr/ey yâr-i ulyâ*

Sevgili gazelleri'den / A. Vahap Akbaş

*ey rayıhası çölleri dolduran gül / dolduran gül
ey "hayat verecek şeylere çağırın" gül*

*ey evrenin efendisi /ey sevgililer sevgilisi
ey yeri göğü rahmetle donatan gül*

*ey İbrahim'in duası/İbrahim'in duası ey
kitabı öğreten kum gönülleri vaha eden gül*

*"sen olmasaydın/sen olmasaydın"
ne kalırdı hayattan /ne kalırdı ey gül*

Hayalimdeki nakış / M. Necati Bursalı

*Ey nebiyy-i Muhterem,
Ey güzel Nûr, ey Kerem!*

*Ey varlıkların canı,
Ey Nebiler Sultanı!*

*Ey rahmet, ey hoş Vefâ,
Ey Cenâb-ı Mustafâ!*

*Ey bitmez tükenmez Nûr,
Ey âlemlere Huzûr!*

*Ey Yâr, ey Şâh-ı Levlâk,
Ey Dost, ey Habîb-i Hak!*

*Ey Güzeller Güzeli
Ey göğün şefkât eli!*

*Ey Hatem'ül Enbiyâ,
Ey sonu gelmez Ziyâ!*

*Ey Muallim-i Kur'an,
Ey Hazine-i İrfân!*

*Ey bânisi barışın,
Ey önderi yarışın!*

*Ey Aşkın Padişahu,
Ey sevdiren Allah'ı!*

*Ey Peygamber-i Zîşan,
Ey numune-i İnsan!*

*Ey Son Uğurlu Nebi,
Ey vefâlar Sâhibi!*

*Ey Semaları Aşan,
Ey tâ Arş'a ulaşan!*

*Ey tükenmez mûcize,
Ey en sevgili bize!*

*Ey yetimler ümidi,
Ben seninleyim şimdi.*

Nat-ı Nebevi / Mustafa Asım Köksal

*İki cihan güneşi, Sensin yâ Resulallah.
Bulunmayan bir eşi, Sensin yâ Resulallah.*

*Yaratmıştır Nur'unu Senin ilk önce Mevlâ,
Yaratmış yeri göğü, Senin'çin Yüce Mevlâ*

*Tevrat'ta İncil'de Sen, müjdelenen Ahmed'sin.
Süryanice Münhamene, Kur'an'da Muhammed'sin.*

*Sensin kıyamet günü kabrinden ilk kalkacak,
Arş'ın sağ yanında da, duracak olan Sensin, ancak.*

*Sensin, tek Efendisi, Âdem Oğullarının,
Sensin, en sevgilisi Allah kullarının,*

*Sensin âhiret günü, peygamberler önderi,
Rabb'in hamd sancağını taşıyan Peygamber'i.*

*Sensin en şerefli halkın, Allah katında,
Peygamberler duracak, sancağının altında.*

Naat / Cevat Doğan

*Benim kutlu rehberim
Sensin yâ Resullallah
Sevgili peygamberim
Sensin yâ Resullallah*

*Düşkünlerin ümidi
Âlemlerin mürşidi,
İki cihan seyidi,
Sensin yâ Resullallah*

*Nebilerin baş tacı,
Dertlilerin ilacı,
Salavatın amacı
Sensin yâ Resullallah*

*Efendisi cihanın
Gelip geçen zamanın
Son elçisi Mevlâ'nın
Sensin yâ Resullallah*

*Adaletin rehberi
Barıştıran kalpleri
İki cihan serveri
Sensin yâ Resullallah*

Mısralarda Hz. Peygamber

A) Tasavvuf şiirinden

*Ey hazret-i mahbûb-ı Hudâ nûr-ı Mustafâ
Envâr-ı cemalin durur eşyâda hüveyda*
Abdülmeccit Sivasî

*Ey bâd-ı sabâ es yürü ol yâre selâm et
Mahbub-ı Hudâ Ahmed-i Muhtar'a selam et*
Ahmed Kuddusî

*On sekiz bin âleme server olan Muhammed
Otuz üç bin ashâba rehber olan Muhammed*
Ahmed Yesevî

*Enbiyaya evliyaya cümlesinin şahıdır
Dü cihanın revnakıdır gül cemâli mahıdır
Aşıkî sevse acep mi ol habibullahıdır
Ahmed-i Mahmut Muhammed Mustafa'dır sevdüğüm*
Âşıkî

*Sadr-ı cemi-i mürselin
Sensin yâ Resulallah
Bedr-i eflâk-ı yakîn
Sensin yâ Habîballah*

Aziz Mahmud Hüdai

*Nûr-i Hak'dır feyz-i Hak'dır lûtf-i Hak'dır âleme
Hak budur ki lübb-i imândır Habîb-i Kibriyâ*
Alvarlı Muhammed Lütfi

*Cümle âlem ilmîne nisbet senin bir katredir
Ma'rifet ummânı sensin yâ Muhammed Mustafa*
Bursalı İsmail Hakkı

*Cem'i enbiyâlardan Muhammed cümlelerin şâhı
Yüzü nûrundan almışlar felekler şems ile mâhı*
Eşrefoğlu Rûmî

*Hakkında denildi sadr-ı levlâk
Levlâke vemâ halaktü'l-eflâk
Çün nur-ı zemîn ü asmânsın
Maksûd u murâd künfekânsın*
Hatayî

*Şâh-ı kevneyn Mustafa'dır menbâ-ı ilm-i ledün
On sekiz bin âleme ferman eden sultânı bul*
Hüseyn Kâzım Baba

*Ol güherün bir adı Mahmûd idi
Baht içinde tâli'i mes'ûd idi
Ol güher idi Muhammed'ün canı
Anun için dutdı cümle sayvanı*
Kaygusuz Abdal

*Âlem fahrı Muhammed'i
Gayet göresim geldi
Din serveri can Ahmed'i
Gayet göresim geldi*
Kenzi Hasan

*Sağ olduğum müddetçe ben, kölesiyim Kur'an'ın
Yolunun tozuyum ben, Muhammed Muhtâr'ın.*
Mevlana

Zuhûr-ı kâinâtın madenisin yâ Resulallah
Rumuzu "künt ü kenz" in mahzenisin yâ Resulallah
Niyazi Mısrî

Türk ü Kürd ü Acem ü Hind bilir bunu ki sen
Hâşimîsin Arabîsin Medenîsin Kureyşî
Ömer Ruşenî

Ne nazım ne niyazım
Muhammed' dir iki gözüm
Ayağı tozuna yüzüm
Sürecek hallerim çokdur
Seyyid Nizamoglu

Bülbül-i bâğ-ı gülistân-ı Ehad
Nâm-ı pâkine dediler Ahmed
Sezâyî-i Gülşenî

Oldur ol Tâhâ vü Yasin ü Emin
Oldur ol em rahmet' en li'l âlemin
Süleyman Çelebi

Elâ ey seyyid-i mahbûb-ı Mevlâ
Şefaat yâ Resûlallah şefâat
Şeyh Hasan Vuslat

Ey cân mülkünün hânı Muhammed
Gönüller tahtı sultânı Muhammed
Şeyh İbrâhim Tennuri

Muhammed güldür, pirim bülbüldür.
Cümlemiz kuldur, Elhamdülillah
Üsküdarlı Haşim Baba

Sultan-ı Enbiyadır
Salli âlâ Muhammed
Bil şah-ı evliyadır
Haydar vâsi-i Ahmed
Yeminî

*Canım kurban olsun senin yoluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed*

Yunus Emre

B) Divan şiirinden

*Es-selâm ey ka'inatun âfitâb-ı enveri
Hazret-i Hakk'un Habib-i ekremi peygamberi*

Abdi Paşa

*Eyâ Mu'in-i beşer rahm kıl fütâdelere
Şefâat ayeti şânında çünkü münzeldir*

Adlî

*Yâ matlaü'l-hidâyet-i yâ gâyetü'l- mâ'nâ
Yâ sahibe's-şefâati ve'l havzı ve'l-livâ*

Ahmed Paşa

*N'ola tâcım gibi başımda götürsem dâim
Kadem-i pâkini ol Hazret-i Şâh-ı Resulün*

Sultan Ahmed Han

*Yâ sâhibe'n-nübüvveti yâ hâdi-el-ümem
Entellezi tefâddel bil-cûdi kerem*

Cem Sultan

*Gel ey zîbâ-nihâl-i bâğ-ı hazret
Kıyâmette bana eyle inâyet*

Enderunlu Vasıf

*Elâ ey asl-ı asl-ı asl-ı âlem
Elâ ey müntehâ-yı devr-i Âdem*

Esrar Dede

*Ey bâis-i icâd-ı nizâm-ı dü-serâ
Halk oldu senin nâmına cümle eşyâ*

Fıtnat Hanım

*Yâ Habiballah yâ Hayr'el-beşer müştakinim
Eyle kim leb-teşneler yanıp diler hemvâre su*

Fuzulî

*Yâ Rasûlallah çü sensin sadr u bedr-i kâinat
Mefhar-ı peygamberân ü mazhar-ı zât ü sıfat*

Haşimî

*Nur-ı âlemsin bugün hem dahî mahbûb-ı Hudâ
Eyleme âşıkların bir lahza kapından cüdâ*

Muhibbî

*Arz et cemâlin göreyim ey mâh-ı tâbân Mustafâ
Ref'et nikâb-ı rûyunu şems-i dırahşân Mustafâ*

Muhyî

*Sakın terk-i edepten kûy-ı Mahbûb-ı Huda'dır bu
Nazargâh-ı ilahîdir makâm-ı Mustafâ'dır bu*

Nâbî

*Gül-i Gülşen-serây-ı akdessin
Gülbün-i raveza-i mukaddessin
Cümle âsilere müderressin
Bezl ü cüd eyle yâ Resulallah*

Na'ili

*Âfitâb-ı subh-ı mâ evhâ Habib-i Kibriya
Mâhitâb-ı şâm-ı ev'ednâ Habib-i Kibriyâ*

Nazim

*Eyâ güzîn-i beşer sen Habîb ü ben acemi
Ve ya Emîn-i zemân sen fasih ü benden lâl*

Necati

*Enbiyânın umdesi ser-defteri
Asfiyanın kıdvesi hem rehberi*

Necib

*Şahbâz-ı evc-i kurb-ârâ Habib-i Kibriyâ
Bûlbûl-i gülzar-ı ev-ednâ Habib-i Kibriyâ*

Nedim

*Ahmed ü Mahmud u Kâsım şâh u sultân-ı rûsul
Küntü kenz'in madeni, hem keşf-i hall-i müşkilât*

Nesimi

*Tâc-ı ser-i enbiyâ pîşrev-i evliyâ
Seyyidinâ Mustafâ salli ve sellim aleyh*

Ruhi Bağdadî

*Ey cemâl-i nûr-i ceşm-i evliyâ
El meded ey ma'den-i nûr-i Hudâ*

Selimî

*Nûr-ı zât-i cenâb-ı kibriyâsın yâ Resulallah
Tâc-ı ser-i cemî'i enbiyâsın yâ Resulallah*

Sırrî

*Sen gevher-i gencîne-i hikmetsin efendim
Deryâ-yı keremde dür-i kudretsin efendim*

Şeref Hanım

*Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammedsin efendim
Hak'dan bize Sultân-ı müeyyidsin efendim*

Şeyh Galib

*Yâ hâtema'r-risâle yâ eşrefe'l-verâ
Entellezi teferrede bi'l-fazl-ı ve'l-ulâ*

Şeyhî

*Senin aşkın kamu derde devâdır yâ Resûlallah
Senin katında hâcetler revâdır yâ Resûlallah*

Şeyyad Hamza

*Âdem'in cânı cihânın hânı
Milket-i fakr u fenâ sultanı*

Taşlıcalı Yahya Bey

*Hüda'nın en büyük ihsanı sensin yâ Resulallah
Benim her derdimin dermanı sensin yâ Resulallah*
Yenişehirli Avni

C) Halk şiirinden

*Dilde ezber kalbde envar Mustafa'dır Mustafa
Ümmetine olan rehber Mustafa'dır Mustafa
Leyl ü nehar ezberimdir ezkarimdir hep varım
Yerde gökte olan serdar Mustafa'dır Mustafa*
Âşık Ruhsatî

*Merhabasın, dosttan gelen selamsın
Duyarak alırım sen varsın orda*
Âşık Veysel

*Tâ ezelden sensin canların cânı
Senin için var eyledi iki cihanı
Sendedir Mevlâ'nın aziz nişanı
Nübüvette sana layık Muhammed*
Âşık Sümmani

*Ya bende mevlit şerbeti
Hakk'ın hidayetidir bu
Habib-i Fahr-i âlemin
Nübüvvet şerbetidir bu*
Âşık Şenlik

*O serv-i sermendin öz otağında
Yedi nar beslemiş şah dudağında
Dört ırmak akıyor cânan bağında
Çeşmesi mim gözesi mim bendi mim*
Bayburtlu Celalî

*Cemâlin matla-ı nûr'ul-Hudâ'dır yâ Resulallah
Ruhun âyine-i sırr-ı Hudâ'dır yâ Resulallah*
Bayburtlu Zihni

*Yâ Habiballah vassâfin senin Allah'tır
Nice vasf etsin fakir Emrah yâ "Tâ-Hâ" seni*
Erzurumlu Emrah

*Muhammed`dir gönlümüzün aynası
Salavat verenin nur olsun sesi
On sekiz bin âlemin Mustafa`sı
Ya Muhammed sana imdada geldim*
Pir Sultan Abdal

*Ey zât-ı esrâr-ı mir'ât-ı vahit
Ahmed-i Mehmed-i Mahmûd-ı Hâmid*
Seyrani

*Sultan-ı enbiyadır
Salli âlâ Muhammed
Bil şah-ı evliyadır
Haydar vâsi-i Ahmed*
Yeminî

D) Tanzimat sonrası şiirden

*Ya Muhammed, büyük peygamberimiz
Biz seni tâ cân evinden severiz.*
Ali Ekrem Bolayır

*N'ola arş olsa fers-i südde-i bâb-ı inâyâtın
Saadet mülkünün sultanı sensin yâ Resulallah*
Hersekli Arif Hikmet

*Ey deha-yı âzam ey lâhut-icâ akl-ı bülemlend
Ârif olmuştur olan hayrân-ı irfan senin*
İsmail Safa

*Zübde-i irfânın ey peygamberi-i ümmî-lakab
Neyyir-i imansın ey peygamber-i kudsî-neseb*
Recaizade Mahmud Ekrem

*Vüçudun nüsha-i külli hüviyet yâ Resulallah
Hakikat zat-ı pâkinden ibâret yâ Resulallah*
Ziya Paşa

*Habîb-i hâlık-ı eflâk sensin yâ Resulallah
Melik-i kişver-i levlâk sensin yâ Resulallah*
Muallim Naci

*On dört asır evvel, yine böyle bir geceydi
Kumdan ayın on dördü bir Öksüz çıkıverdi*
Mehmet Âkif Ersoy

E) Cumhuriyet Dönemi şiirinden

*Senin aşkın yanar bin bir gönülde
Ateştir yâ Rasûlallah ateştir*

A. Öztemiz Hacıtahiroğlu

*Sen ey Leylâ-yı mutlak ey nebiler şâhı peygamber
Livâü'l-hamd'ın altında ne olursun bana da yer ver.*
Abdülkadir Akgündüz

*Ey Nur Nebi
Ey Nebiler Nebisi*

Adem Oruç

*Ey Muhammed...
Ey Sevgili.
Ey Bad-ı Sabah.
Ey üzerimize doğan ay.
Ey Güzelliklerin şahikası.
Ey Şefaata pınarı.*

Âdem Özbay

*Esselâm ey Ahmed-i Muhtâr olan son Nebî
Esselâm ey menbâğ-ı esrâr olan son Nebî*
Ahmet Efe

*Nuru pürnûr Muhammed
Halka sürûr Muhammed*

Ahmet Galip Akça

*Doğ kalbime bir lâhzacık ey Nur-i dilârâ,
Nûrun ki, gönül derdime dermândır Efendim.*

Ali Ulvi Kurucu

*Kutbü'l-ârifinsin, kutb-ı risâlet
Medet yâ resûl-i Kibriyâ medet*

Bahattin Karakoç

*Gönüller nurusun, canların canı
Gönül sarayının Şahı, Sultan'ı*

Bekir Coşkun

*Dindirir gönülde âhı,
Dâim müjdeler felâhı,
Şefaâtte şahlar şâhı
Han Muhammed Mustafa'dır.*

Bestami Yazgan

*Sen ki büyük yargıda, şefaât müjdecisi
Bunca âciz beşerin, mahşer günü bekçisi.*

Cengiz Numanoğlu

*Ey ilimlerin şehri, ezel-ebed vatani
Ey, sevgilinin otağı, iki cihan sultanı*

Durmuş Kaya

*Gel ey Mısır'ın Nil'i
Medine'nin gülü
Sevgili*

Fatih Okumuş

*Dünyanın ağırlığına eklessek yıldızları ayı güneşi
Gene de ağır basarsın ey kalbim ey kalbimin güneşi*

Erdem Beyazıt

*Dünyamızı öğrettin bize aziz Peygamber
Âhret yurdunda da şefaatin göster.*

Ferhunde Doğu

*Şefkât madeni kuağı
Sonsuz saadet bucağı
Gönül sonsuzluk ocağı
Gül yüzünden gül yüzünden*

Hasan Akay

*Merhaba sana kutlu güzellik
Sahillerimde eğlenen altın ışık*

Hasan Ali Kasır

*Doğ kalbime bir lahzacık ey nûr-ı Dilâra
Sevdanı gönül derdine derman diye sevdim*

Hasan Basri Çantay

*Son sevgili, ey sevgili sultanım!
İlk sevgili, tek sevgili sultanım!*

Hanefi Kara

*Sen mücevher, sen incisin,
Kutlu izinle öncüsün,*

Hayrettin Durmuş

*Tek aşkın kaynaktan Kevser
Engin rahmet son peygamber*

Hüseyin Hatemi

*Ey sözlerin büyütmediğı
Ey sözleri büyüten
Ey yüce seçkin.*

İbrahim Erşahin

*Ey hürriyet güneşi, adaletin zirvesi
Sadakat semasında rükn-ü insan Efendim*

İbrahim Sağır

*Bir gönül mevsimi kapına geldim
Sevgilim, Sultanım, Efendim benim
Bütün peygamberlerin imamı, mührü, hânu
Aziz şefaatçimiz, sultanların sultanı*

İnci Akkaya

*Veda idi “Veda Haccı”
Gitti gönüller ilâcı!*

Lütfi Kılıç

*Masumların çiçeği
Oğulların kızların geleceği
On sekiz bin âlemin sevdiceği*

Kamil Eşfak Berki

*Sen savaşın ve barışın rehberi
Sen son hüzüün peygamberi
Ezilmişlerin tek umudu
Gariplerin sığınağı, sınırsız yurdu*

M. Atilla Maraş

*Bir gönül mevsimi kapına geldim,
Sevgilim, Sultanım, Efendim benim.*

Muhsin İlyas Subaşı

*İki dünyanın övüncü
Ruhum canım Efendim*

Mustafa Miyasoğlu

*Ey düşkünler Hızır'ı ey Nebiyy-i Muhterem
Seni sevmeyi bizden Cenab-ı Hudâ ister*

Mustafa Necati Bursalı

*Ey insanlık şiirinin kafiyesi
İftihar tablosu ey*

Mustafa Oğuz

*Ahmed'sin, Mahmud'sun, Muhammed'sin sen
Muhabbet rüzgarı sonsuza esen*

Miktat Eyübođlu

*ol diyardan şavkı vuran yüzümüze
fahri kâinat muştucu
görklü muhacir
ve kıran ayı gözleriyle*

Necati Polat

*Müjdecim, Kurtarıcım, Efendim, Peygamberim
Sana uymayan ölçü hayat olsa teperim.*

Necip Fazıl Kısakürek

*Yağmur, duysam içimin göklerden sesini
Yağarsın, taşlar bile yemyeşil filizlenir.*

Nurullah Genç

*Ey vücûdu kâinata bahşeden zevk ü safâ
Yani kim menbâ-yı âlem sensin ey kân-ı vefâ*

Osman Kemali

*Ey âlemin ışığı, secdenin son baharı
Tuttuğum gül dalında, güllerin ebrârı var*

Rıfat Araz

*Ey solmaz renk, sönmez şems, aç Kibriya perdesin
Ey beni bana katan aşk tilsımı! Nerdesin?*

Talha Erol Durmaz

*Ey gök yolcusu
Yolculuğunda meleğin kanadı
Mevsimi geçmiş bir gül yaprağı gibi kuruyan
Yetiş bize kıyamet müjdecisi*

Sezai Karakoç

Kaynakça

- Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu, *Naa'tlar*, İstanbul, 1966
- Ahmed Cevdet Paşa, *Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulafa*, Haz. Mahir İz. Ankara, 2000
- Ali Bulaç, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı*, İstanbul, 2007
- Ebu Abdillah Muhammed b. Abdirrahman, *Kara Davud*, Çev. Veli Ertan, İstanbul, 1999
- Emine Yeniterzi, *Divan Şiirinde Na't*, Ankara, 1993
- Handan Özduygu, *Mahbub'ul Aşikin, Aşıkların Sevgilisi ve Esmâ-yı Nebi*, İstanbul, 2007
- Hasan Ali Kasır, *Peygamber Şiirleri*, İstanbul, 1997
- İbrahim Canan, *Kütüb-ü Sitte*, Hadis Ansiklopedisi, Ankara, 2004
- İmam Kastalani, *el-Mevahibü'l-Ledüniyye (Gönül Nimetleri)* Necip Fazıl Kısakürek, İstanbul, 1988
- Mustafa Özçelik, *Gül'e Salavat / Hz. Peygamber'e Şiirler Antolojisi*, İstanbul, 2006
- Süleyman Çelebi, *Mevlid*, Hz. Necla Pekolcay, İstanbul, 1992